

2013. április

Imbora

kíváncsi diákok lapja

BEHARANGOZÓ

„Billentyűzárát oldd ki
szívednek”

Verses-zenés beszélgetés
VARRÓ DÁNIEL költővel

9. OLDAL

2013. április 24.,
szerda, 18 óra

Sepsiszentgyörgy,
Bod Péter Megyei Könyvtár,
Gábor Áron terem

Készülünk a 14. Cimbora Kalácsa Táborra

2013. július 1-5.
Benedek-mező,
Sepsiszentgyörgy mellett

- Április 10-ig várjuk a pályamunkákat
- utána értékelés

- a nyertesek kiválasztása
- eredményhirdetés a májusi Cimborában

CIMBORA – 2013. április, XXIV. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cant IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetrő Bodoni Barnabás, Zsigmond Győző

A borítón Csillag István rajza.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Múvelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

FEKETE VINCE

Cincogósi Elemér – *Verses meseregény*

Tizennegyedik CIN ..... 4. oldal

EDŐsáqok

GERGELY EDŐ rovata

Betűtől betűig ..... 6. oldal

Cimbirodalom

SZÓCS MARGIT

Bertalan és a boszorkányok ..... 7. oldal

A gyermekkor évszázadai

SZÓCS IMRE rovata

Kamaszszerelem és atyai szigor
a felvilágosodás korában ..... 9. oldal

Beharangozó

„Billentyűzárát oldd ki szívednek”

Verses-zenés beszélgetés

Varró Dániel költővel ..... 12. oldal

Mesés Kalandok

KESZEG VILMOS rovata

Mesehős volt-e Mátyás király ..... 13. oldal

Történetes történelem

EGRY GÁBOR rovata

Tömegek az utcán ..... 15. oldal

Időutazás az „átkosban”

NOVÁK CSABA ZOLTÁN rovata

A kommunizmus bukása ..... 16. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Fényerdők

A szín-téren Molnár Zoltán *Fényerdők*
című fotóesszéje, kiállítása ..... 18. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Ismeretlen ismerősök ..... 20. oldal

Örökzöld bölcsességek

Latin szállóigék ..... 21. oldal

Hogyan nézzünk filmet

SZÁNTAI JÁNOS rovata

Ki is volt ez a Hitchcock? ..... 25. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 27. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÓLLÓ ZSOLT rovata

Várnézőben ..... 28. oldal

Ti írtátok ..... 29. oldal

Szócsavargó ..... 30. oldal

Keresztrejtvények ..... 32. oldal

Cimbi képtára ..... 35. oldal

FEKETE VINCE

Cincogósi Elemér

- Verses meseregény -

TIZENNEGYEDIK CIN

**Melyben megkésve, de törve nem, megismerkedünk az Ajánlással, az Előhanggal,
és a Múzsákhoz szóló fohással**

Kis barátunk, aki eddig
csücsültél a gép előtt,
élvezted, hogy jó a Wifi,
meg az erős térerőt,
néztél néha a telkódra,
édes, bájos gyermekin,
közben szálltál és utaztál
át a világ téerein,
s eszedbe nem jutott eddig,
hogy mi volt az elején,
se *Ajánlás*, se *Előhang*,
se másféle lelemény,
semmiféle dögunalom
száraz szöveg, mind, ami
megpróbál a nebulónak
szemébe kacsintani,
de csak annyi lesz a csábból,
rögvest onnan elslisszol,
ki akar ma ósdi sztorit,
odébb lapoz, s nem is szól...
No de most, hogy, hogy nem
történt,
kíváncsi leszel, asszem,

s visszaugrasz a kezdethez,
szemed akár a sasszem,
nem csak a múlt érdekel már,
nem csak jövő és jelen,
szerencséd, hogy navigálhatsz
könyvben és kompjúteren,
mert a sok-sok ettől-attól
lettél lassan tele te,
ami mind a gépről ömlött,
és megnyomtad: delete.

És most kíváncsian nézed,
mi volt, amit kihagyttál,
amikor ebbe a műbe
kezdetben belefogtál,
nos, indult az *Ajánlással*,
melyben, érdekes!, nahát!,
nem csinál a Szerző más, mint
Neked kínálja magát:

„Ajánlom mesém, éneke
kicsiknek és nagyoknak,
főként nektek kis pajtások,
kik szerettek, azoknak,
külcsínt, rímet, belbecset
– hogy régiesen mondjam –,
s nézni képes könyveket,
mordizom adta, mordzam!

Négy tappancsán, hú lovain
– nem új sztori, régi, ósdi –,
nagy elődök nyomdokain
lépdel hősöm, Cincogósi.
S mikor szilaj *paripái*
feldobnák a patkót már,
egerünket bárka várja,
s akkor rögvest abba száll;
sors-szél dagad, küzd vitorla,
hullámhegyek ömlenek,
recseg-ropog menny és pokol,
félelmetes tengerek-
en hányja a hab, haragosan
szaggatja meg a zápor,
s egerünket hívja, várja,
csalogatja a távol,
tépi, nyúzza, kaparász a
testén bokor, fa és ág,
nem kell félni, olvasócskám,
ne remegj és ne parázz!,
ha mélyre kerül néhanap,
s remény már egy szalmaszál,
ő a kavargó veszélyből
mindig, mindig talpra áll.

Pont kerül az útra végül
(három éj lesz, s három nap),
s Teringettén vidámságtól
lesz hangos a pele-lak.

Csillag István illusztrációi

Jön itt jó vég, jön hepiend,
és kaland, s tán szerelem,
megígérem, hogy mesémet
ezirányba terelem.
De most elég, adjuk át az
*Előhang*nak versemet,
lépjünk odébb ma még eggyel,
íme, itt a tervezet.”

És akkor most, jó Olvasóm,
Neked itt egy pacsi jár,
mert Te kíváncsi vagy arra,
az író mit, s hogy csinál,
kíváncsi vagy arra is, hogy
van-e benne több... stikli,
s hogy viszi most az *Előhang*
a sztorit tovább itt, ni!

„A Teringette-hegyen túl,
Sűrűmakkon jóval innen,
ahol a Terembura foly’,
de annál is fennebb szinten,
Ritkás-erdő sűrűjében,
terebélyes makkos fákban,
pontosabban az odúban,
odúban, s a fák lombjában,
alomágyon, levélpriccsen,
mint a grófok leledzenek
mindenféle kisállatok,
de főként a pelegerek...

(És itt azt is elmesélem,
hegyeztétek fületek!,
miként is kell pelegérem,
hogy kell elképzelnetek:
a *pelegér* olyan pele,
nos... pici farka, kurta,
nagy szeme van, s kerek füle,
és barna bunda rajta.
S ami benne kimondottan,
mondhatom, hogy érdekes:
nem csak magot, rügyet eszik,
sajtot, lisztet, pépet es,
nem csak zsenge hajtásokkal,
bükkmakkal él s dióval,
hanem, akár egereink...
hát minden földi jóval.
Feltéve, ha van mit enni,
gazdag kamra, telt hombár,
vagy egy padlás, hova menni –
s félre bú, baj, és gond már.)”

És az Író? Nézzétek, hogy
aggódik az Illető,
Múzsájához fohászodik,
legyen ő az ihlető:

„No de most már elég ennyi,
tegyem immár dolgomat,
instáljam meg a műzsámat,
küldjön sűrűn csókokat:
Édes Múzsám – ugye lehet? –,
Teringette ősi honán
vezesd kezemben a szelet,
jókedvűn csacsogj, mórrikálj!
Add nekem és add dalomnak
kellemes *zengésit* húros
hangszereknek, *czimbalomnak*,
klarinétok jáját adjad,
doboknak a *dobbanását*,
s húrosok és dobok között
élénk hangú trombitáknak
csodálatos harsogását.

Nosza, rajta, jó paripám,
sokbillentyűs hangszerem,
mint a zongorán, ha játszom,
billentyűid úgy verem.
Ragyog képed, és villog rám,
mikor pötyögöm a *Cint*,
mintha táltos lovam volnál,
úgy formáljuk meg a színt.
Süssön a nap, gyűljön felhő,
hulljon zápor, ritkuló,
harsanjon a fák közül ki
vidám rágcsa-induló.
Fusson perc és fusson óra,
évek, hetek, hónapok,
s mikor három éve volna,
a hősöm boldog révbe jut.

Teringettén szép csendesen
leszállhat az este már,
óvatosan a nyomában
érkezhet egy csendes ár,
melynek szárnyán ellebegnek
valahová messzire,
hol a többi mesehős van –
a raktáron télire.
S mikor jönnek hideg esték,
s pattog a tölgy-konvektor,
polcra nyúlunk, s erőt gyűjtünk
a „Kedvencek” könyvekből.
Vagy ha éppen nyár van, tavasz,
zölden susog kint a fű,
hasra fekszünk hőseinkkel,
s elröpítlek: int a mű...”

Ennyit erről, jó barátim,
nyomjatok új parancsot,
tápláljátok azt a gépbe:
„Lássuk újra a brancsot!”,
lássuk, hova szállnak ketten

hőseink a szél szárnyán,
elérik-e Teringettét,
lesz-e szerelem s ármány,
eljutnak-e oda hamar,
tudni szeretné ezt még
egy-től egyig mindenki,
megosztjuk hát az eszmét
hamarosan veletek is
hőseinkről vakmerőn
akiknek az ernyője a
kék égből bukkan elő.
És a két hős, aki vívott
annyi bős, kemény tusát,
megérkezik lassan oda,
ahol nincs szomorúság.
De mielőtt Vége jönne,
kis barátim, jól figyi,
mert eszembe jutott éppen
kobakomban valami,
teszem is most fűgén inkább
e helyen a dolgomat,
üdvözöllek kis olvasóm,
s ami itten jól mutat,
egy szép fotót küldök Nektek,
de most rögtön, azonnal,
rajta, ki e mesét írta,
egy jókedvű fazonnal...

Nos hát akkor, halljátok hát
e sztori végét most direkt,
az utolsó Cinben arról,
hőseinkkel még mi lett...

(Folytatása következő
lapszámunkban)

Betűtől betűig

Van egy unokahúgom, aki körülbelül annyi idős, mint ti. Amikor kicsi volt, nagy volt közöttünk a rajongás, aztán eltávolodtunk egymástól. Most úgy alakult, hogy gyakrabban kell Budapestre járnom, ő ott tanul, így találkozgatunk, ismerkedünk. Néha felkapom a fejem, nyelvileg igyekszem tartani vele a lépést, de nem mindig sikerül. Milyen nyelvet beszél ő? Olyant, mint én, hiszen ő is magyarul beszél, s mivel egyik lába erdélyi, az erdélyi magyar alapja is megvan. Mégis figyelnem kell, ébernek lennem, hogy ne vesszítsük el az egymáshoz vezető fonalat.

Húsz évvel vagyok idősebb, mint ő, akár mint ti is. Amikor én voltam tizenöt éves, a harmincöt éveseket már jócskán öregeknek láttam, olyanoknak, akiknek az

igyekszem kapiskálni. Maradnak a saját tinikori tapasztalataim, és azok, amelyeket most is szerzek, megélek, és amelyekről úgy gondolom, hogy esetleg meg tud érinteni bennetek egy hangot, egy mosolyt. Egy szeletke belőlem, ami, mégis, tükröz engem is teljesen, odakívánkozik egy szeletkéhez belőletek, amiben magára ismer, s reméli, hogy ez az ismeretség kölcsönös.

Milyen kiszámíthatatlanul izgalmasak az ilyen ismerkedések! Elindítok egy gondolatsort, kiküldöm a világba, egy nagyjából behatárolt korosztályhoz, és nem tudom, hogy érik-e, gurul-e, él-e tovább ez a gondolat, ez a kicsike világ, ami elindul, a másik ember kicsike világában. Lesz-e ebből találkozás? Lesz-e ebből a két kicsi világból egy nagy, tágas? Minden gondolatunk, szavunk, tettünk

ideje lejárt, és úgy képzeltem, most már az én időm jön. Most pedig itt állok, a magam harmincöt évével, „lejárt” időmmel, és egyáltalán nem érzem úgy, hogy nekem kampec. Sőt, nagyon szeretem, hogy most vagyok annyi, amennyi. Hogy világi forgatagból már annyi minden mögöttem, és, ha szépen sikerül élnem, csenedesebb hullámvázásokból még jó sok állhat előttem. Félúton az unokák és nagyszülők között beszélgetek emberekkel, írogatok, embereknek, akikkel összehoz a sorsom. És elgondolkodom azon, hogy vajon ti ezekből az *edőságokból* mit értetek meg? És hogy *ki* ír bennem, belőlem, amikor nektek írok? Mert a ti tini nyelvetek által már nem tudok hozzátok kapcsolódni, mert én már nem értem, csak

egy ilyen kicsi világelindítás, vagy, jó, talán egy szeletke világa. Elindítjuk útjára magunkból és reménykedünk, hogy amire bumerángunk hozzánk visszatér, sok csoda üli meg fáját. De a csodák nem ott kint teremnek, hanem itt bent. S ha már startból ezt a csodát, ami mi vagyunk, küldjük ki a világba, akkor minden bizonyos előbb-utóbb ezt hozza vissza nekünk a hajítófánk. Ezért fésülgessük gondolatainkat, mosdatgassuk szavainkat, virágoztassuk tetteinket, és akkor megtörténik a szinte hihetetlen, hogy világszeletek egymásra ismernek, találkoznak, s még a nagy korkülönbségek ellenére is, igazából, szemtől szemben, lélektől lélekig vagy csak betűtől betűig egymással elbeszélgetnek.

SZÓCS MARGIT

Bertalan és a boszorkányok

Boszorkányok, mint azt minden gyerek és felnőtt tudja, léteznek. No de hogyan, hol, milyen formában? Ezt a kérdést nagyon nehéz, szinte lehetetlen megválaszolni. Ugyanis számtalanféleképpen tud egy boszorkány megnyilvánulni. A seprűn száguldozó, gyerekeket mézeskalács házba csalogató banyák ideje régesrég lejárt, azóta sokat modernizálódott a boszorkatársadalom. Ami bizonyossággal állítható, hogy az emberi világ a kedvenc tartózkodási helyük, úgy is lehetne mondani, a munkahelyük. És e világon belül akárhol előfordulhatnak anélkül, hogy különösebben feltűnőek lennének. Ugyanis úgy váltják megjelenési formájukat, mint kaméleon a színét. De van az évnek egy napja, amikor kötelező számukra eredeti alakjukban mutatkozni, és ez a nap december tizenharmadika, Luca napja.

Ezen a napon minden boszorka összejön, nagygyűlést tartanak, kiértékelik az elmúlt év boszorkányságait, kiosztják a legkiválóbb boszorkákat illető díjakat, és ezt követően hatalmas mulatságot rendeznek, amelynek legélvezetesebb pontja a csínytevő verseny. Ennél a műsorszámnál varázsütésre szétlibbennek a világban, és elkezdődik a csintalankodás. Az egyetlen fennakadást, ami a boszorkatörténelemben valaha előfordult, az jelentette, hogy sehogyan sem tudták megoldani a verseny kiértékelését. Egyikük sem maradt ki a csínyből, tehát nem volt senki, aki eldönthette volna, hogy kik a legérdemesebbek a díjazásra. Így rendszerint iszonyú veszekedésbe, hajtépésbe fulladt az ünnepség. Ezért olyan döntés született az egyik nagygyűlésen, amely alapjaiban megrázta a boszorkatársadalmat: embereket kell ültetni a zsűribe. De kiket, milyen alapon válogassák ki az erre érdemeseket? - Legyenek azok, akik ezen a napon, vagyis december 13-án születtek - hangzott el végül a többórás vita konklúziója. - És részesüljenek különleges kiképzésben, hogy tudjanak megfelelni tisztségüknek. Továbbá járjanak minél többet kocsmába és egyéb szórakozóhelyekre, hogy formában tarthassák magukat, ne maradjanak ki egyetlen valamirevaló csínytevésből se, tehát ismerjék meg e hivatalos csínját-bínját.

Így lett Bertalannak is titkos megbízatása a csínybíráskodás. Minden évben e bűvös nap hajnalán seprű kopogott ablakán, amelynek nyelére gazdája felröptette az aznapi, szigorúan betartandó utasításokat. Ezeknek meg-

felelően felkelés után, fogmosás helyett, borsos varjúhájból és feketehunorból készült főzettel, lélegzetvétel nélkül, egymás után tizenháromszor kellett gargarizálnia. Reggelije nem lehetett más, mint ördögcérna-kolbász kutyabengesalátával és három csésze nadragulyatea. Reggeli tornaként bal lábán hátrafelé ugrálva, bekötött szemmel hét és félszer kellett megkerülnie az ebédlőasztalt. Ha mindezen túl volt, nem maradt más hátra, mint szekérkerékként zsírral észrevétlenül bevonni a szomszédék ruhaszárító spárgáját. Ezután már csak várakozott a Luca-széken ülve, és fülelt, nehogy elszalassza az indulás pillanatát jelző füttyszót.

Ahogy elhangzott a jeladás, magára öltötte fókaprémes viharkabátját, és munkába állt. Az utasítás szerinti első helyszín egy népes vasúti váróterem volt. Amikor Bertalan betoppant a helyiségbe, az utazók és átutazók sűrű tömegében éppen egy fürge fickó serénykedett, hogy mások zsebéből szerezze meg betéví falatját. A kedvező pillanatot kihasználva egy szépen domborodó, ígéretes zseb üregébe csúsztotta kezét. De nagy bajba került, mert kihúzni már semmiképp sem tudta, mivel keze, hogy, hogy nem, összenőtt a zsebbel. Igen ám, de azalatt, amíg kinézte magának a zsákmányt, őt is kiszemelte egy hasonszőrű kollégája, aki ugyanabban a pillanatban ragadta zseben, amikor ő a kezével foglalatzkodott. A kollégát ugyancsak elkapta egy másik zsebtolvaj, és így tovább, míg sorban mindegyik ugyanúgy járt. Nagy kavarodás támadt hirtelen a váróteremben, mindenki ráncigálta, cibálta a kezét a mások zsebéből, ahogyan csak tudta, hosszú, kígyózó láncsorban, mindhiába. Bertalan gyorsan kerekelt oldott, nehogy valaki őt is kiszemelje.

A második helyszín egy füstös kocsmá volt. Bertalan feneketlen jókedv közepébe cseppent. Éppen azon folyt a versengés, hogy ki hány pohár bort és sört tud magába dönteni anélkül, hogy szünetet tartana. A verseny az asztalok között párhuzamosan folyt. A díj a versenyen kívüli pohár bor vagy sör volt a kocsmáros részéről. Minden asztalnál állt egy pincér, és számolta a felhajtott poharakat. De egyszer csak a poharak nem akartak kiürülni, pedig nagyon igyekeztek a versenyzők, nyelték az italt, ahogyan csak tudták. A pincérek is elakadtak a számolásban, hiszen akármennyi ital is folyt a pohárból, mégiscsak egy pohár volt, nem lehetett többet számolni. És csak folyt, folyt a

bor, a sör, és már a legtorkosabb bajnok is megelégette, de nem tudta semmiképpen elvenni szájától a poharat. Kétségbeesetten próbáltak véget vetni a félelmetessé vált versenynek, de a bor és a sör, miután már nyelni sem tudtak, csak patakzott róluk, mint a vízesés. Már bokáig ért, aztán térdig, majd derékgig... A kocsmáros riadóztatta a tűzoltókat, de Bertalan nem várta meg érkezésüket.

A harmadik helyszínen a város fontos személyiségeinek – politikusainak, igazgatóinak, vállalkozóinak – szervezett évzáró ünnepség zajlott éppen. Bertalan, kezében a meghívóval, kissé késve érkezett a fényes társaságba. A minden földi jótól roskadozó asztalok mellett visszafogottan, udvariasan társalogtak az előkelőségek. A polgármester épp pohárköszöntőjébe kezdett, amikor valahonnan váratlanul felhangzott egy oda nem illő megjegyzés: „vén számár”. Döbbenet ült az arcokra, mivel a hang olyan erős volt, hogy nem lehetett nem meghallani vagy épenséggel kimagyarázni. De nemsokára, mint pattogatott kukoricaszemek, röpködtek mindenhonnan, mindenki irányába a hasonló sértegetések: „népámító szörnyeteg”, „pöffeszkedő pulykakakas”, „megátalkodott adócsaló”, „kopasztott tyúk”, „kerge birka”... Általános volt a zűrzavar. Mindenkinek rá kellett jönnie előbb vagy utóbb, hogy ki nem mondott gondolataik lázadtak fel és üvöltöznek megállíthatatlanul. Hiába tapasztották tenyerüket szájukra a köztisztletnek örvendők, fejükből kiabáltak ki a zárkában tartott gondolatok. A vége az lett, hogy egymásnak estek a sérelmeket már nem tűrők, és püfölték egymást, ahogyan és amivel csak tudták. Bertalan alig tudott gégerutakat nyerni.

Az utcára érve Bertalan igencsak szaporázta lépteit, hogy minél előbb elérjen a város legnagyobb útkereszteződésébe. Ott ugyanis már javában zajlott a csínytevés. A sűrű kocsisorok és az álmélkodó tömeg között alig sikerült átréselnie magát. Az útkereszteződés közepén egy forgalomirányító közlekedési rendőr állt, pontosabban mondva: őrlőngött, hátán egy díszes boszorkával, akit módfelett szórakoztatott a rendőr tehetetlen vitustánca. A rendőr igyekezett megszabadulni a nyakába pottyant, hahotázó, ördöngös nőszemélytől, de mintha csak ránőtt volna, sehogy sem engedte magát lecibálni, úgy ugrált nyakában, mint egy megkergült bakkecske. Sőt, hogy még inkább fokozza a rendőr kínjait, seprűjével érzékeny pontjait csiklandozta, így a rendőr fuldokló nevetőgörcsökben vonaglott. Az elképesztő látvány mindenkit odavonzott a városból. A kocsisorok álltak, a báméskodók egymás hegyén-hátán élvezték a jelenetet. Az élelmesebbek létrákat

kölcsönöztek a szomszédos házakból, hogy ne maradjanak le a produkció egyetlen részletéről sem. Bertalan itt sem időzhetett sokat, hiszen közeledett a kiértékelő ünnepség órája, és addig útba kellett még ejtenie az utolsó helyszínt, amely a belváros legelőkelőbb utcája volt.

Amikor a kijelölt utcasarokra ért, szerencséje, hogy egy kerítésbe kapaszkodhatott, mert különben elsodorták volna a fejvesztve rohangáló utcaseprők, akik seprűiket hajkurászták. Ugyanis az történt, hogy fél órával azelőtt a seprűk egyszer csak kipattantak gazdáik kezéből, és táncra perdültek, bolondoztak, mindenféle mutatványokkal riogatva a járókelőket. Az utca telis-tele volt ugráló seprűkkel, mert időközben csatlakozott hozzájuk a háztartások minden valamirevaló szemétkotró alkalmatlansága. Még a tollseprűk is eljöttek, és párosával, szárnyas szarvak alakzatában telepedtek a fejekre, az utca emberének nagy bosszúságára.

Délután végre összeült a zsűri. A boszorkák hosszú sorokban álltak. Az ünnep alkalmával alaposan kicsípték magukat. Színes tollakkal, görbe fésűkkel ékesítették torzonborz hajkölteményeiket. Káprázató selymekben, bársonyokban illegették magukat. Villogó szemekkel, türelmetlenül várták a díjkiosztást. De az ünnepség nem kezdődhetett el, amíg nem volt teljes a létszám, márpedig az egyik versenyző, Patália, hiányzott. Végül jó félórás késéssel, teljesen kikelve magából érkezett a terembe.

– Frászteremtette varangyosbékaháját a balszerencsémnek! Hogy lehet, hogy mindig csak rám jár a rúd? – fakadt ki. – Miért mondanak folyton csütörtököt a varázsigéim?

– Hihihih, hihihih – hallatszott mindenfelől a kárörvendő vihogás. – Még te csodálkozol? Hányszor buktál osztályismétlőre varázsigeragozásból? – rosszmájúsodtak a boszorkák.

– Csendet kérünk, kezdődik a díjkiosztó ünnepség! – emelkedett szóra az egyik zsűritag.

Bertalan, mint a zsűri elnöke, üdvözölte a megjelenteket, és belekezdett kiértékelő beszédébe:

– Varázslatos és bűbajos hölgyeim! Elérkeztünk hát utolsó műorszámunkhoz, a díjkiosztáshoz. Mindannyian tudjuk, hogy a boszorkányság nem akármilyen hivatás, hiszen rendkívüli képességeket és képtelenségeket követel. Az ideai csínytevőverseny ékesen bizonyítja, hogy a kitolás, rászedés, lépreccsalás, meglakoltatás, káröröm, megcsúfolás és rosszmájúság művészete egyre magasabb botrányszínponton és egyre változatosabb formában képes mutatkozni. Nagy nehézséget okozott tehát a zsűrinek a három legjobb csíny kiválasztása, hiszen csaknem kivétel ►

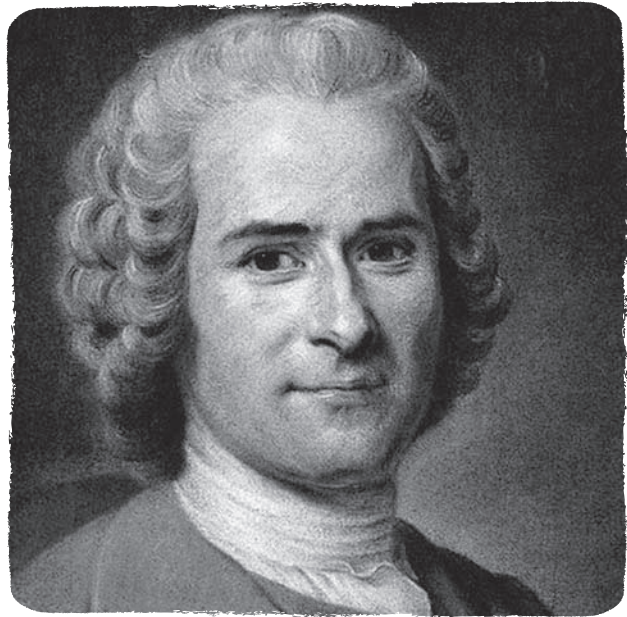
Kamaszszerelem és atyai szigor a felvilágosodás korában

Rousseau és Chateaubriand emlékirataiból

Jean-Jacques Rousseau francia író, filozófus, zeneszerző. Sokoldalú, meghatározó egyénisége a 18. századnak, amelyet a fény vagy a felvilágosodás századának is neveztek. A társadalmi egyenlőtlenségekről és a demokráciáról alkotott nézetei jelentős mértékben hatottak a francia forradalom vezetőinek ideológiájára. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy sok mindenben másként gondolkodott, mint a fény századának nagy filozófusai, többek között a haladás kérdésében is. Ő a technika és a tudományok fejlődésében hanyatlást látott, mivel ezek eltávolítják az embert a természettől. Ezzel szemben a természethez és az egyszerűséghez való visszatérést hirdette. Irodalmi munkásságának egyik kiemelkedő darabja a *Les Confessions* (Vallomások) címmel publikált önéletrajza, amelyben szokatlan részletességgel meséli el és elemzi belső, érzelmi fejlődését; ezzel, mondhatni, új műfajt teremtett.

A szakemberek szerint a *Vallomások* óta beszélhetünk tulajdonképpen önéletrajzírásról. A gyermekkor ebben a történetben elveszett Paradicsomként jelenik meg. Sorozatunkban eddig főleg az iskolai élményekről, játékról, szülő-gyermek kapcsolatról esett szó. Rousseau-nál ezekről még részletesebben olvashatunk. Most azonban a változatosság kedvéért a gyermekkori szerelemlről lesz szó. Az alábbi sorok betekintést nyújtanak egy 18. századi genfi félárva polgárfiú és szerelmei történetébe.

„Kétfajta, egészen különböző és nagyon is valóságos szerelmet ismerek, amelyeknek jóformán semmi közös vo-

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)

násuk nincs, noha mindkettő igen heves, és mindkettő különbözik a gyengéd barátságtól. Egész életem megoszlott e két oly elütő szerelem közt, sőt egyszerre is éreztem mind a kettőt. Abban az időben például, amelyről beszélek, miközben Vulson kisasszonyt nyilvánosan és zarnoki módon anynyira a hatalmamban éreztem, hogy nem tűrtem el, ha egy férfi közeledik hozzá, ugyanakkor a kis Goton kisasszonnyal is rövid, de szenvedélyes találkám voltak, amelyeknek során ő tanítónőt kegyeskedett játszani, s ez volt minden – de

► nélkül remek produkcióknak lehettünk tanúi. De a további szószaporítás helyett következzenek a díjazottak! A zsűri a verseny első díjában Hisztéria boszorkát részesíti. Jutalma egy kígyószem-intarziás számacsont legyező. Kérjük a díjazottat, fáradjon az emelvényre – mondta Bertalan.

– Nagyszerű, nagyszerű – ujjongott Hisztéria, és pillanatokon belül ott termett az emelvényen.

– Pfuj, pfuj, nem igazság, elvitte az első díjat! – hangzott a teremből az irigykedés.

– A második díj Hárpia boszorkáé. Jutalma egy csinos kis, lávakőből készült méregkeverő tégely. Kérjük Hárpiaát, vegye át a díjat – folytatta Bertalan.

– Miért ez a rongyrázó? Tiltakozom, tiltakozom... – ri-kácsolták a reményvesztettek.

– És végül a harmadik díj Fúria boszorkáé. Jutalma egy kecskebékabőr kesztyű. Kérjük Fúriát, jöjjön a díjért – fejezte be Bertalan.

A díjátadást taps, éljenzés követte a díjazott boszorkák részéről, fogcsikorgatás, prüszkölés a többiek térfeléről. Ezt követően Bertalan közkívánatra kezébe vette kopott hegedűjét, és sorra elhúzta minden boszorka nótáját.

Végül Bertalan is megkapta fáradozásai jutalmát: a legszebb boszorkától mindkét orcájára egy-egy bibircsókot.

Maurice Leloir (1851-1940) illusztrációi Rousseau Vallomásaiban (1889 kiadás)

ez a minden valójában minden volt számomra, s a legfőbb boldogságnak látszott. Érezvén már a titok értékét – ámbár csak gyermeki módon élhettem vele –, visszaadtam a kölcsönt a mit sem sejtő Vulson kisasszonynak, aki arra használt fel, hogy másik szerelmét velem leplezze. Titkomat azonban sajnos fölfedezték, kis tanítónóm nem őrizte meg oly híven, mint én, s hamarosan szétválasztottak bennünket.

Különös egy teremtség volt ez a Goton kisasszony. Ámbár nem szép, arcát mégsem lehet elfelejteni; gyakrabban is emlékezem rá, mint egy öreg bolondtól várható volna. Főként szeme nem illett korához, de termete és magatartása sem. Impozáns és büszke viselkedése nagyon jól megfelelt szerepének – amit éppen ezért találtunk ki. De ami a legkülönösebb rajta, az a merészségnek és tartózkodásnak alig megérthető keveréke. A legnagyobb fokú bizalmasodást engedte meg magának velem szemben, de a legcsekélyebbet sem tűrte el tőlem; határozottan gyermek módjára bánt velem, amiből arra következtethetek, hogy vagy nem volt már gyerek, vagy ellenkezőleg, még mindig eléggé gyerek volt már ahhoz, hogy csak játékot lásson a magára idézett veszedelemben.

Mondhatni, egész lényemmel mindkettejüké voltam, és pedig oly tökéletesen, hogy egyikük társaságában sohasem gondoltam a másikra. Egyébként semmi hasonló nem volt abban, amit közelükben éreztem. (...)

Goton kisasszonyra oly féltékeny lettem volna, mint egy török, egy eszeveszett, egy tigris, ha csak gondolok is arra, hogy úgy bánik mással, mint velem, mert már ez maga olyan kegy volt, amit térden állva kellett kikönyörögni. Vulson kisasszonyhoz vidám örömmel és minden zavar nélkül közeledtem; Goton kisasszonyt viszont ha csak megpillantottam, olyan lettem, mint aki se lát, se hall, minden érzékem

felbolydult. Otthonosan éreztem magam az előbbivel, de meghittség nélkül; a másikkal ellenben reszkettem, és izgultam még a legmeghittebb bizalmasság közepette is. (...) A világ minden kincséért sem bántottam volna meg Vulson kisasszonyt, de ha Goton kisasszony megparancsolja, hogy vessek magam a lángok közé, úgy hiszem, habozás nélkül engedelmeskedem."

(J. J. Rousseau: **Vallomások**. Magyar Helikon, 1962, ford. Benedek István és Benedek Marcell. 33–34. old.)

Míg Rousseau a Genfi-tó partján látta meg a napvilágot, Francois-René de Chateaubriand vikomt az Atlanti-óceán szélén született, Franciaország észak-nyugati csücskén, Saint-Malo kikötővárosban. Abban a Bretagne-ban, ahol kevesen még ma is beszélnek a kelta eredetű breton nyelvet. Míg Rousseau a felvilágosodás embere, a mintegy ötven évvel később született Chateaubriand-t a romantikus irodalom első képviselői között tartják számon. Önéletrajzában egy eseményekben, viszontagságokban gazdag életútra tekint vissza, amelyet mintegy derékba törnek a nagy francia forradalom drámai eseményei. Gyermekkorának helyszíne, a combourg-i középkori várkastély, annak regényes atmoszférája, a maroknyi család óramű-pontossággal szervezett élete a hatalmas kastélyban, ahol „még száz lovagot is alig lehetett volna észrevenni”, bizonyára hatással volt a romantikus érzékenység kialakulására, ami annyira sajátossá teszi Chateaubriand prózáját. Chateaubriand történetében ismét az apa a kulcsfigura, az öreg vikomt, civilben nyugdíjas kalóz, aki mintha nem is hús-vér ember volna, hanem egy kísértetkastély ura vagy egy rugókkal és fogaskerekekkel mozgatott bábu, akinek a nevelési elvei köszönőviszonyban sincsenek a Montaigne által megidézett, túlzóan gondoskodó apáéival.

François-René de Chateaubriand (1768–1848)

A combourg-i kastély atmoszféráját idézik az alábbi sorok Chateaubriand önéletrajzából, amelynek a szerző különös címet adott: **Síron túli emlékiratok**.

„Összel és télen megváltoztak az esték. Vacsora végeztével a négy lakó az asztaltól a kandalló mellé telepedett, anyám sóhajtva végighevert egy kopottas selymű díványon, miközben kis asztalkát és gyertyát állítottak elé. Én Lucilel a tűz közelében foglaltam helyet, a szolgák leszedték az asztalt, és visszavonultak. Ekkor apám járkálni kezdett, megállás nélkül, lefekvésig, fehér bolyhos gyapjúruhát viselt, vagy inkább valamiféle kabátot, csak rajta láttam ilyet. Félig kopasz fejét fölfelé meredő fehér süveg takarta. Amikor sétája közben eltávolodott a tüztől, kisvártatva teljesen eltűnt a szemünk elől, oly gyengén világította meg a hatalmas termet az egyetlen szál gyertya, csupán a lépéseket hallottuk a sötétségben; aztán lassan visszatért a fény felé, fokozatosan rajzolódott ki az alakja a homályból, akár egy kísértet, fehér köntösében, fehér sapkában, sápadt, vékony arccal. Néhány halk szót váltottunk Lucilel, amíg a terem másik végében járt, elhallgattunk, amikor visszatért. Elhaladván mellettünk, odaszólt: «Miről beszéltek?» Félelmünkben megdermedve nem feleltünk semmit, ő pedig folytatta útját. Az este hátralévő részében már más hangot nem lehetett hallani, csupán az egyenletesen koppanó lépéseket, anyám sóhajtásait és a szél suhogását.

Amikor a kastély toronyórája elütötte a tízet, apám megállt; mintha ugyanaz a rugó, mely fölemelte az óra ka-

lapácsát, megakasztotta volna az ő lépteit is: Elővette zsebóráját, felhúzta, kezébe vett egy nagy ezüst gyertyatartót egy jókora gyertyával, pár percre a kis nyugati toronyba ment, aztán visszajött a gyertyatartóval a kezében, és elindult a kisebb keleti torony szomszédságában levő hálószobájába. Lucile és én a kijáratnál vártuk; megcsókoltuk, és jó éjszakát kívántunk. Felénk nyújtotta száraz, beesett arcát, anélkül, hogy egyetlen szót szőtt volna, folytatta útját, végül eltűnt a torony mélyén, s már csak a bezáruló ajtókat hallottuk.

Megtört a varázs: anyám, nővérem és én apám jelenlétében szoborrá merevedtünk, de most visszatért belénk az élet. Az újjászületés első jeleként csak úgy ömlött belőlünk a szó. Ha az imént leigázott bennünket a csönd, most busásan megfizettünk neki. Amikor alábbhagyott a szóáradat, behívtam a szobalányt, lakosztályaikba kísértem anyámat és nővéremet. Mielőtt visszavonultam, be kellett néznie az ágyuk alá, a kandallókba, az ajtók mögé, ellenőriznie kellett a szomszédos lépcsőket, átjárókat és folyosókat. A kastély összes tolvajokról és kísértetekről szóló rémtörténete eszünkbe jutott ilyenkor. Az emberek azt beszélték, hogy egy bizonyos Combourg-i gróf, akinek falába volt, és háromszáz évvel korábban halt meg, időről-időre hazajárt, és többen látták a lépcsőháztoronyban, néha pedig a faláb egy fekete macska társaságában sétálgatott.”

(François René de Chateaubriand: **Síron túli emlékiratok**. Osiris, Budapest, 1999. ford. Maár Judit, 49–50. old.)

Ferdinand Delanoy illusztrációja a Síron túli emlékiratokban

„Billentyűzárát oldd ki szívednek” Verses-zenés beszélgetés Varró Dániel költővel

2013. április 24., szerda, 18 óra

Sepsiszentgyörgy, Bod Péter Megyei Könyvtár, Gábor Áron terem

Varró Dániel 1977-ben született Budapesten, és saját bevallása szerint már tizenkét éves korában megírta eposztrilógiáját, *Nyuszika, Nyuszika szerelme* és *Nyuszika estéje* címmel, a nagy költőelődök életútját tanulmányozva – és korai hírnévre áhítozva.

Elismert költővé azonban nem ekkor, hanem tíz év múltán, az 1999-ben megjelent első verseskönyvével vált. A *Bögge azúr* könyved, humoros versnyelve – mint minden igazán új hang – megosztotta az irodalmárokat, az olvasók azonban nagyon megszerették: mára már több mint tíz kiadást ért meg a kötet.

A *Túl a Maszat-hegyen* következett, az a verses meseregény, amelynek báb-musical előadásához Presser Gábor írt zenét, és amelynek színházi ősbemutatóját a kolozsvári Állami Magyar Színházban tartották 2006. november 11-én.

Jelentős a műfordítói munkássága is (egy interjúban elmesélte, hogy szintén nagyon fiatalon, 13–14 éves korában egy Iron Maiden-dal, a *Fear of the Dark* kapcsán kezdett foglalkozni szövegek magyar nyelvre ültetésével). Legújabb köteteit (*Akinek a lába hatos, Akinek a foga kijött*), a korszerű gyermekmondókákat nagyobbik fia, Misi ihlette.

A most lapunkban terítékre kerülő *Szívdezzert* 2007-ben jelent meg. A kamaszszerelme modern szótára ez a könyv, amelyben műfajt is teremtett Varró Dániel, az sms-verset:

sms #4

itt állok én e kergető hős
kabátom vízlepergetős
a szmájli számra ráfagyott
ha nem szeretsz hát ne szeress
ez itt csak egy teszt sms
hogy nyomkodom tehát vagyok

sms #6

hogy mondjam el milyen nagyon szeretlek én ha bakker
nem áll rendelkezésre több csak 160 karakter

Ha nő lennék, azt szeretném, ha Varró Dani szerelmes lenne belém :-) Legalábbis a versei alapján. Távolról, ismeretlenül is. Rímesen, kedvesen, dadogósan túlbeszélősen, cseten, esemesben. Fontosnak érezném magam. Varró Dani kötete azt a kis csodát képes nyújtani, hogy az olvasó ezeket a szerelmes verseket olvasva egyszerre érezheti magát felnőttnek és gondtalan kamasznak. – írja Jónás Tamás a könyv fülszövegében.

VARRÓ DÁNIEL

Vers az elektronikus levelekről, amiket váltunk

A szívem el van, ó, egészen andalodva,
És ímé, reszketeg,
Amióta veled, éjente, hajnalonta,
Itt ímélezgetek.

S e szív – akár a jég a Montblanc csúcsán, ha meggyúl –
Felolvad, szétreped,
Ahányszor értesít a gép, hogy Önnek 1 új
Levele érkezett!

És az egész világ csak egy linkgyűjtemény,
S a dolgok benne a linkek –
Kattintsak bárhová, folyton te tűnsz elém,
Te vagy a honlapja mindnek.

Be kell ugyan, hogy érjem egy jpg fájljal,
Míg gépelek vakon
(mivel te otthon ülsz, amit szívem fájljal,
S én itt, ahol lakom)

De épp ezért van úgy minden, ahogy remélem,
S vagy az, kit képzelek,
S nem éktelenkedik nekünk még itt e mélen
Se pont, se ékezet.

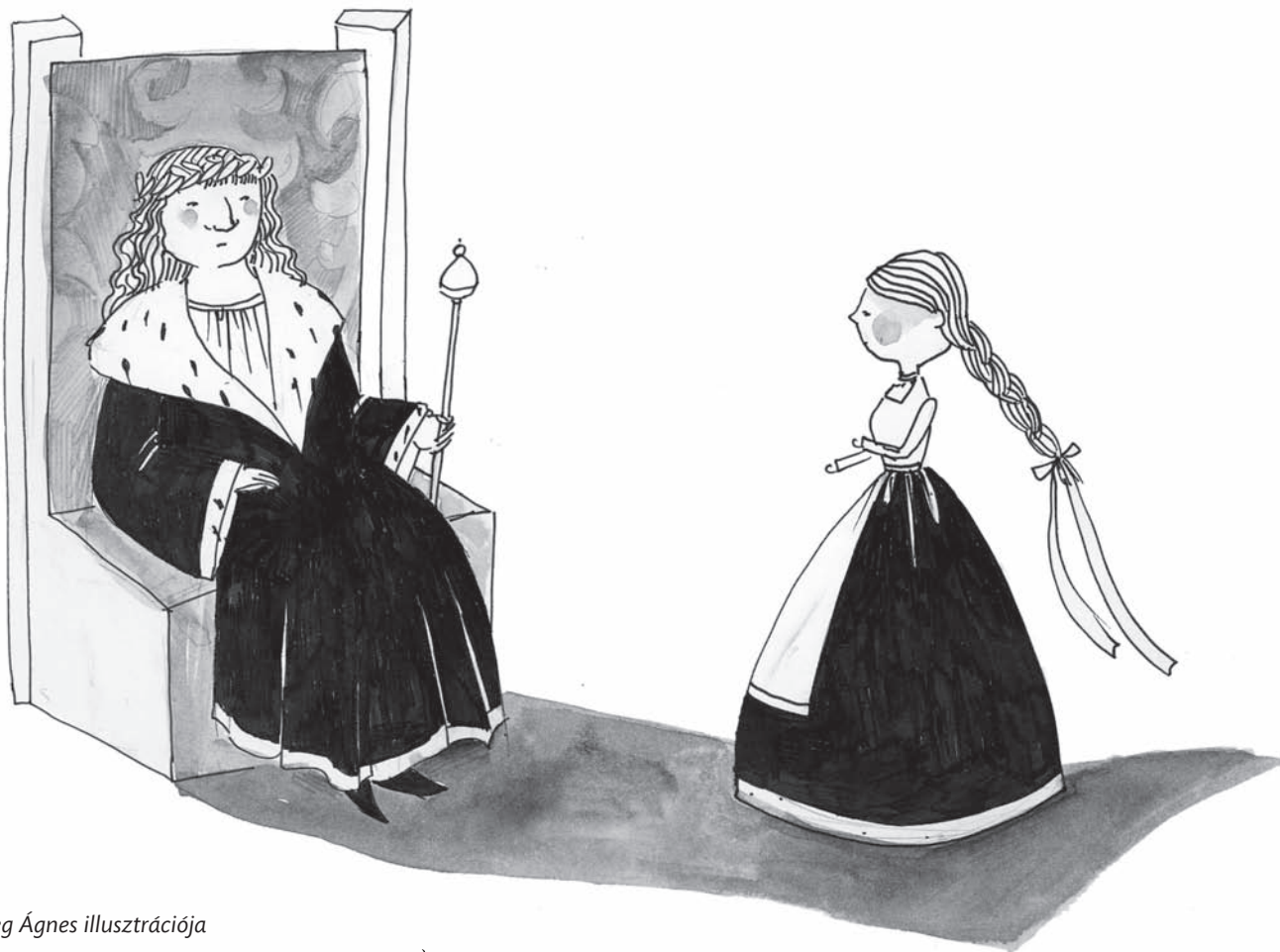

Mesehős volt-e Mátyás király?

A reneszánsz korának nagy magyar fejedelme Hunyadi János és Szilágyi Erzsébet fiaként született Kolozsváron, 1443. február 23-án. Tizenötödik életévét még nem töltötte be, amikor Magyarország királyi trónjára ült. A kormányzásban édesanyja testvére segítette. Uralkodási ideje 1458–1490 közé esett. Ezalatt Magyarország erős feudális állammá alakult. Mátyás saját királyi sereget alakított, megnőtt a közbiztonság, fellendült a kereskedelem, a király megfékezte az urak visszaéléseit. Seregében lengyelek, németek, szerbek is jelen voltak. Felkarolta a művészeket, támogatta a tudósokat, könyvtárba gyűjtötte a kéziratos könyveket, várakat építtetett. Európát megvédte a keleti, balkáni népek (törökök, tatárok) támadásaitól. Halála váratlanul következett be, 1490. április 6-án.

Valóban, mesehőssé vált-e a híres és szeretett magyar uralkodó? Arról beszéltünk már, hogy a magyar népmesék egyik csoportját hősmesének nevezzük.

A hősmesék azonban a sárkányt legyőző, az elrabolt királylányokat visszaszerző hős tetteit mondják el. Az államvédő harcokat, a hódító hadjáratokat, a győztes vagy elbukott csaták emlékét nem örökítik meg. Mesehősként Mátyás király olyan novellamesékben tűnik fel, mint az okos lány, az igazmondó juhász, a cinkotai kántor. A történeteket mindannyian jól ismeritek. Két esetben a király körmönfont próbák, kérdések elé állítja a mese szereplőit, és megjutalmazza az okos válaszokat. A harmadik esetben az aranyszőrű bárányát eladó juhászt nem bünteti meg, hanem őszinteségéért, igazmondásáért megjutalmazza. A mesék tehát nem a hadvezér, az országot erős kézzel kormányzó fejedelem tetteit mondják el. Hogy miért? Tudnotok kell azt, hogy ezek a történetek csupán hozzátapadtak az igazságos fejedelem alakjához; világszerte ismertek, más-más szereplőkkel. A bugyuta plébános és az éles eszű kántor király előtti szereplése Egyiptomban a 9.

Keszeg Ágnes illusztrációja

században ismert volt, Európában Mátyás király uralkodása előtt, a 13. században terjedt el. Az aranyszörű bárányt eladó, de hazudni nem tudó juhász történetét először latin nyelven a 13. században jegyezték fel. A király próbatételeire leleményesen válaszoló leány története Európában, Afrikában, Ázsiában, Amerikában egyaránt elterjedt.

A Mátyás királyról szóló legtöbb történetünk anekdota. Az anekdota neves személyiségekről szóló, általában rövid terjedelmű, szórakoztató célú történet. Az anekdoták közé tartozik a kolozsvári bíró, a budai kutyavásár, a gyomorbajos püspök, a csupán pénzért temető (keresztelő) pap, a szőlőt kapáló urak, a kőleves története. A Kolozsvárra áruhában érkező király megbünteti a város szegényeit ingyen dolgoztató előljárót, a budai kutyavásár meghirdetésével a zsugori gazdag embert leckézteti meg, az étvágytalanságra és gyomorbajra panaszkodó püspököt a földmunkát végző parasztok közé küldi dolgozni egy hónapra, hogy betegségéből kigyógyuljon, a pénz nélkül temetni nem akaró papot koporsóba záratja, a parasztok munkáját nem becsülő nemesekkel egy napig szőlőt kapáltat, zsugori házigazdájától pedig csalafinta módon pompás hozzávalókat csal ki a kőlevesbe.

Azt hiszem, ti magatok sem hiszitek azt, hogy mindezekre az eseményekre sor került volna. A Mátyás királyról szóló anekdoták kitalált történetek, ám mégis igazat mondanak: Mátyás valóban megleckéztette a gögös, zsugori, lusta, hatalmukkal visszaélő urakat és előljárókat, s valóban védelmébe vette a munkás, szegény népet. Áruhában járt-e Mátyás király? Aligha. Az áruhában való országjárás általában megtalálható az igazságos királyokról szóló történetekben. A szájhagyomány szerint Angliában VIII. Henrik, Skóciában V. Jakab, Oroszországban pedig Rettegett Iván és Nagy Péter szeretett áruhában előfordulni népe soraiban.

Az elmúlt két év során a legszebb népballadákkal ismerkedtünk meg. Ezért bizonyára emlékeztek arra, hogy például a vitézi témát feldolgozó román, skót balladákkal szemben a mi balladánk a tragikus módon elbukó asszonyok történeteit örökítik meg. Ezért a szeretett Mátyás király nem válhatott balladahőssé. Egy balladában mégis feltűnik. A moldvai csángó balladaénekesek a talányfejtő okos lány esetét balladában dolgozták fel. A szegény ember okos lányának Mátyás három kérését kell teljesítenie: megmondani, hogy milyen fának van tizenkét ága, háromszáz levele, hatvanhat virága, egy szál kenderből sátorborítót

és kendező kendőt kell szőnie, egy darab forgácsból pedig osztovátát és vetőt kell készítenie. A talpraesett válaszok hallatán a király feleségül választja a lányt. A lány azonban nem akar királyi palotába költözni, ezért átkot mond magára, s az beteljesedik rajta. Látjátok tehát, hogy a népballadában Mátyás király már nem főszereplő, s a ballada teljesen felszámolja a tréfás történet derűjét.

A feudális fejedelem korának emlékét több monda is megőrizte. Ezekben a történetekben feltűnnek tehetséges fegyverforgatói, hadvezérei. Kinizsi Pál egy szerb származású máramarosi molnár fia volt, Mátyás király hadvezére. Hősiességéért a király várat ajándékozott neki. Fél kézzel malomköre tett pohárból kínálja vízzel a fejedelmet (vagy Vastag Balázs leányát), fogával emeli magasba az egyik törököt. Más mondákban a harcban Toldi Miklós siet a király segítségére.

Mátyás király igazi tetteit históriás énekek mondják el. Ezek halála után közismertek voltak, azonban csak kevés maradt meg belőlük írott formában. A *Szabács viadala* Szabács várának bevételét örökíti meg, ez a vers 1871-ben bukkant fel.

Érdekes módon a szomszédos népek, a horvátok és a szerbek a folklórjukban sokkal több történetet megőriztek a mi királyunkról. Szerb hős-ének mondja el azt, hogy csodás jel jövendölte meg Mátyás királyválasztását. Jankó király (Hunyadi János) feleségét arra kéri, hogy a királyválasztásra hozza fel Budára a kislányát. A királyi koronát a magasba dobják, s akinek a fejére száll, az lesz a király. Az égiek választottja a gyermek Mátyás, a felnőttek haragja közepette a korona harmadszor is őt keresi meg. A szerb és a horvát népköltészet számon tartja a törökellenes harcok, a Bécs elleni ostrom epizódjait, Mátyás feleségszerzését, felesége török fogságba kerülését. Egy szlovén hős-ének pedig azt mondja el, hogy Mátyás király Isten tanácsára a pokolból visszahozza frissen meghalt édesanyját vagy feleségét. A csehek, a szlovákok, az ukránok és ruszinok szintén Mátyás-történeteket őriznek szájhagyományukban.

Láthatjátok tehát, hogy Mátyás király népszerű alakja történelmünknek. Emlékét azonban elsősorban nem a magyar népmese őrizte meg.

A Mátyás királlyal kapcsolatos emlékek kutatója Kríza Ildikó. A *Mátyás-hagyomány évszázadai* címmel 2007-ben tette közzé vonatkozó vizsgálódásainak eredményeit.

Tömegek az utcán

Az egyének közti konfliktusok rendezése leginkább az igazságszolgáltatás igénybevételével történik, bírói ítélet révén. A csoportok, közösségek ellentéteit azonban csak ritkán lehet bíróság elé utalni, különösen, ha ezek politikai természetűek, illetve politikai megoldást kívánnának. Elvégre nehezen képzelhető el, hogy az érvényes törvények alapján, döntéshozó bírák ezek megváltoztatásáról intézkedjenek – ezzel, mondjuk, bevezetve a népképviselői országgyűlést (mint 1848-ban történt), vagy mindenkire kiterjedő egészségügyi ellátást, esetleg általános, kötelező béremelést rendelve el. Pedig, mint a példákban is látszik, egy-egy közösségen, társadalmon, országon belül nagyon sok ellentét vár fel- és megoldásra.

Amíg a politika és vele a jogalkotás egy kis csoport privilégiuma volt, mások legfeljebb annak tagjai belátására számíthattak. Sokszor ez nem is maradt el (például a jobbak helyzetét több ízben is könnyítették), de a keretek ritkán változtak. Ilyen körülmények között a tömeges tiltakozás leginkább erőszakos cselekedetekben, végső esetben

felkelésekben jelentkezett, a Dózsa-féle parasztháborútól Horea és Cloșca lázadásán át az 1831-es felső-magyarországi koleralázadásig. Ezeket aztán keményebb, néha enyhébb megtorlás követte.

A népképviselőlet létrejötté – Európában a 19. század folyamán, főként 1848-ban – új típusú, tömegesedő politikát jelentett, és a részvétel lehetőségét még fokozatosan bővítették is. Így aztán a tiltakozás és az ellenállás is jórészt a politikai rendszeren belül jelentkezett. Mivel azonban sokáig csak egy kisebb csoportra terjedt ki a választójog, illetve az általános választójog mellett is maradtak olyan rétegek, amelyek tartósan kisebbségben voltak, így kevesebb esélyük volt arra, hogy követeléseiknek érvényt szerezzenek, a tiltako-

zás, sőt, alkalomadtán az ellenállás lehetősége is megmaradt. Annál is inkább, mivel kezdetben még olyan követelésekért is küzdeni kellett, amelyeket ma már természetesnek veszünk. Például a gyermekek (akár 8–10 évesek!) bányákban, gyárakban történő dolgoztatása ellen vagy a szegényekre is kiterjedő egészségügyi ellátásért. A munkajogi, keresetre, munkaidőre, fizetett szabadságra vonatkozó törekvések esetében az ellenállás változatos formáit is alkalmazták, sztrájkoktól a helyi erőszakig.

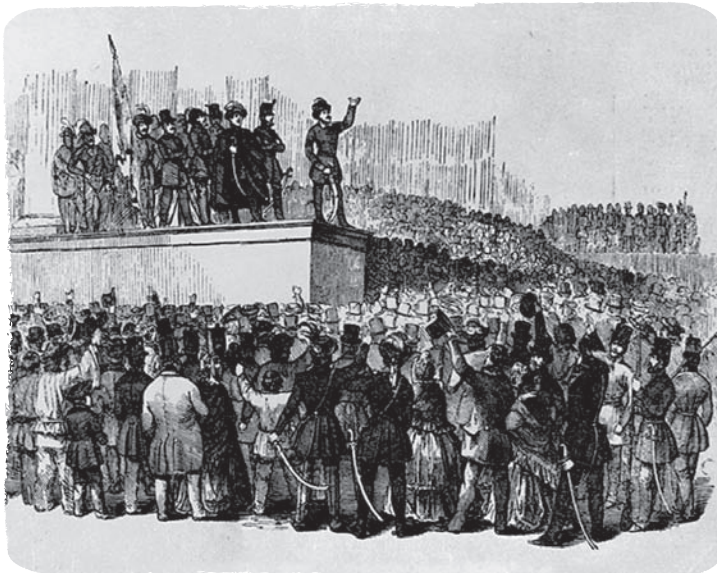
A kiterjedtebb jellegű igények – például általános választójog – megszerzése érdekében is kézenfekvő volt

a tömeges tiltakozás, akár egyszeri, hatalmas tüntetés formájában, akár egy-egy országra kiterjedő gyűlés- és tüntetéssorozatként. Magyarországon is ez történt a 20. század elején, majd 1916–1917-ben, amikor a szociáldemokratáktól a '48-as függetlenségi pártokig terjedő csoportok közösen szerveztek gyűléseket, Kolozsvártól Budapestig.

A tömeg, persze, önmagában is fenyegető tud lenni, hát még ha

indulatok fűtik. A karhatalommal szemben vagy csupán az utcán haladva könnyen kirobbanhat az erőszak. És, persze, a hatalom kemény fellépésére is sor kerülhet, a katonák vagy csendőrök bizony belélték néha a tömegbe. Így az 1912. május 23-án az általános választójogért és Tisza István miniszterelnök lemondásáért tüntető tömegbe is...

A látványos tiltakozás, persze, bármi ellen felvonulatható. A tömeg utcai jelenléte nyomatékot ad követeléseinek, és nem utolsó sorban megerősíti a résztvevőket abban, hogy nincsenek egyedül. Szerencsére az emberi jogok tiszteletben tartásán alapuló politikai rendszerekben a tiltakozás szabad, megillet mindenkit, még akkor is, ha eredménye esetleg csak évek múlva lesz.

Petőfi elszavalja a Talpra magyart a Nemzeti Múzeum előtt, 1848. március 15-én

A kommunizmus bukása

A kommunista mozgalom a Szovjetunió vezetésével megerősödve került ki a második világháborúból. Kommunista pártok uralták Kelet-Európa országait, több ázsiai államot (Kína, Vietnam, Észak-Korea, Mongólia, Kambodzsa stb.). A mozgalom folyamatosan terjedt Afrikában és Latin-Amerikában is. A kommunista blokk, habár nem mindig volt egységes (a két nagyhatalom, Kína és a Szovjetunió sokat vitázott egymással), megpróbálta minden fronton felvenni a harcot az ellenségesnek tartott kapitalista, nyugati világgal.

Korábbi írásainkban említettük már, hogy ez a „harc” több szinten zajlott: hidegháború, gazdasági, kulturális versengés. A fegyverkezés, a gazdasági vetélkedés nagyon sok energiáját emésztette fel az amúgy is történelmi hátrányból induló kommunista rendszernek. Mindezt csak tetőzte, hogy az eredetileg ideálisnak tartott, világmegváltó ideológia gyakorlatba ültetése sem működött zökkenőmentesen. Mindezek miatt a kommunista államokban rendszeresek voltak a politikai és gazdasági válsághelyzetek. Világraszóló sikerek – mint a világűrbe történő kijutás, egyes gazdasági ágazatok felfuttatása stb. – akadtak ugyan, de a válság jelei rendszeresen felsejlettek. A rendszerben számos rés, repedés keletkezett. A már említett felkelések, ellentüntetések (1956 Magyarországon és Lengyelországban, 1968 Csehszlovákiában, a romániai bányásztüntetések stb.) mind ennek a jelenségnek

a jelei voltak. A nyolcvanas évekre egyértelművé vált, hogy a kommunista rendszert meg kell reformálni, mert ha nem, elbukik. A Szovjetunióban Mihail Gorbacsov próbálkozott ezzel, több-kevesebb sikerrel. Kelet-Európában is (Romániát és Albániát leszámítva) megkísérelték ezt. A nyolcvanas évek végére kiderült viszont, hogy a vezető kommunista állam, a Szovjetunió kifulladt, nem bírja tartani a lépést a kapitalista világgal. Gorbacsov akarva-akaratlanul utat engedett Kelet-Európában a változásnak.

1989-ben sorra dőltek meg a kommunista rendszerek ezekben az országokban. A legtöbb helyen (Magyarország, Lengyelország, Csehszlovákia), pontosan az előzetes reformoknak köszönhetően kialakult egyfajta ellenzék. A kommunista pártok ezekkel egyeztek ki a békés átmenetben, átadva és megosztva velük a hatalmat. Romániában Nicolae Ceaușescu nem engedett a reformoknak, őt népfelkelés távolította el (erről részletesen a következő lapszámunkban írunk). 1989 végére, a Szovjetuniót leszámítva, az összes kelet-európai országban megdőlt a kommunista rendszer. A Szovjetunióban 1991-ben reformellenes kommunista katonai vezetők megpróbálták eltávolítani a gyengekezűnek tartott Gorbacsovot, de kísérletük kudarcba fulladt. A moszkvai tömeg, Borisz Jelcin vezetésével, elsöpörte a kommunista táborkozókat, de velük együtt Gorbacsovot is. Ezek után a Szovjetunió megszűnt létezni, a tagállamok idővel többé-kevésbé függetlenítették magukat a helyébe lépő Oroszországtól.

A Szovjetunió, Kelet-Európa (és ennek láncreakciójaként még néhány ázsiai és afrikai kommunista rendszer) bukása megrendítette ugyan a mozgalmat, de nem szüntette meg. A kétpólusú (kommunista versus kapitalista) világrend megszűnt, de több országban maradt a kommunista vezetés. Egyes országokban – mint például Kína, Laosz és Vietnam – reformokkal (reformkommunizmussal) védték ki a bukást, máshol (Észak-Korea, Kuba) a diktatúra szorításával, bekeményítésével próbálkoztak és próbálkoznak napjainkban is. A kommunista ideológia és képviselői, a kommunista pártok a történelmi bukás után sem tűntek el. Számos országban (India, Olaszország, Csehország, Oroszország stb.) léteznek és működnek, a demokratikus játékszabályokat betartó, ún. reformkommunista pártok, mozgalmak.

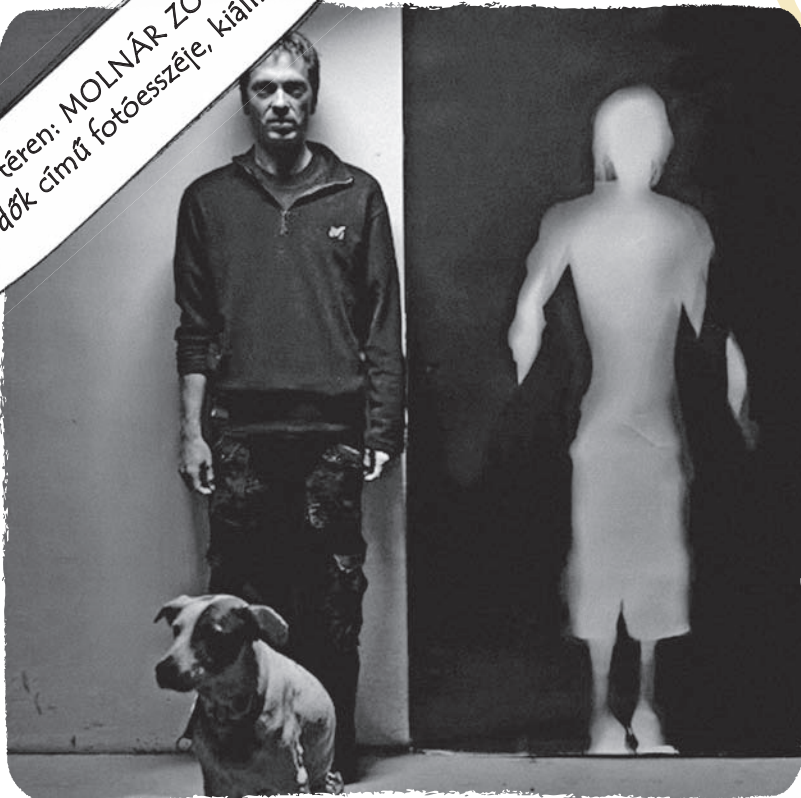
Csillag István rajza

Fényerdőkben járva

A szín-téren: MOLNÁR ZOLTÁN
Fényerdők című fotóösszeje, kiállítása

„Képeinek titka pedig személyisége, nyitottsága, a másik felé való teljes odafordulás képessége, a benne lévő tapintat, az alázatos szeretet, a mások iránti tisztelet, a tanulni vágyás, a kíváncsiság. Ezért is lettek képei olyanok, mintha azokat természeti törvények hozták volna létre Molnár Zoltán jelenlétében. Ott, a fényerdőkben.”

Csizék Gabriella

„A fotóösszé célja, hogy értelmezhetővé tegye a természet és az ember kapcsolatának jelentőségét. Továbbá, hogy megmutassa azokat az értékeket, amelyek minden emberben megvannak, de gyakran kénytelenek vagyunk elrejteni őket, vagy elnyomják bennünk. Rákérdez arra, hogyan viselkedik korunk társadalma kulturális értékeivel, környezetével.”

Molnár Zoltán

Néhány éve szerepelt az 1973-as születésű magyarországi művész a Szín-térben, bemutatkozva akkor olvasóinknak. Azóta viszont sok minden történt körülöttünk, például ez a könyv is, ezért úgy éreztük, eljött a repeta ideje.

A sepsiszentgyörgyi Magma kortárs művészeti kiállítóter és a Cimbora Alapítvány vendégének fekete-fehér negatívra fotózott brómezzüst zselatin nagyításait láthattuk (pontosabban a könyv anyagát képező munkákból egy válogatást, 6 darab 30 x 40 cm, 14 darab 50 x 60 cm méretű képet) 2013. március 8–28. között, a Magma földszinti kiállítóterében.

Zoltán régóta dédelgeti egyéni nézőpontú és hangvételű új fotóösszejének könyvbeli megjelenésének gondolatát. Egykori tanára tanácsát megfogadva kezdett el foglalkozni vele. A könyvben szereplő legkorábbi képei 1996-ban készültek, a legkésőbbiek 2012-ben. A Magmában a kiállítás megnyitóján vetítésre került a könyv anyaga, ami alatt Emil Gherasim aka Fluidian gyönyörű gitármuzsikáját hallhattuk-láthattuk egy sajátkezüleg át-

Fényerdők
(Erdély, Moldova
1996–2012)

alakított, effektekkal megtöltött, érintők nélküli szárazgítáron. Szóval nemcsak pusztán alázatlan történet. Még csak nem is improvizáció, ahogy én is hittem, mert ezek a darabok önálló művek összeékelt foszlányai voltak, tudtuk meg a zenésztől, aki hamarosan lemez formájában elérhetővé teszi dallamvilágát. Kép- és hanganyag ilyen, lelassulásra készítő találkozási kitűnő táptalaj az embernek önmaga, a társa és környezete mélyebb megismeréséhez.

Úgy gondolom, Zoltán képei ősi erőt hordoznak magukban. Képeit nézve ugyanaz az érzés csapódik le bennem, mint amelyik József Attila Reménytelenül (Lassan, tűnődve) című versében is felsejlik:

Az ember végül homokos,
szomorú, vizes síkra ér,
szétnéz merengve és okos
fejével biccent, nem remél.

Én is így próbálok csalás
nélkül szétnézni könnyedén.
Ezüstös fejszesuhanás
játsszik a nyárfa levelén.

A semmi ágán ül szívem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szelíden
s nézik, nézik a csillagok.

Sepsiszentgyörgy, 2003

Mi, a „kozmosz árvák” mégsem vagyunk egyedül, csillag-
porból lettünk. Amikor beszélgetésünk során megemlítettem
ezt, Zoltán azt válaszolta, hogy emlékszik, gyermekkorában
édese anyja folyamatosan József Attila-verseket olvasott neki.
Megnyugodhattam, hogy tapogatózásaim a művek értelme-
zésének irányában nem teljesen tévesek. A *Fényerdők* kiállí-
tás- és könyvcímet is elsősorban az emberekből, élőlények-
ből áradó energiátöbblet mint fény gondolatának az oldalá-
ról közelíttem meg. Mert Molnár Zoltán figurái ragyognak.

Az erdélyi természet és a város kapcsolatának lehetsé-
ges formája képezte kutatása koncepcióját, valamint az ál-
landóság és a folyamatos változékonyság, a természetesség
és a mesterséges, az ember alkotta világ vizuális lenyomatai.
Fontos szempont nála a képek elrendezése, sorrendje. A táj
és a természet bemutatása nagyobb hangsúlyt kap a fotóál-
bum elején, később a városiasodott élettér fokozatos meg-
jelenítésével alkot egységet a fotósorozat, amely számos
képet tartalmaz az itt élő emberekről, családokról, hétköz-
napjaikról, ünnepeikről, hagyományaikról. Hogyan viselke-
dik korunk társadalma kulturális értékeivel, környezetével?
A *Fényerdők* fotóösszéssel abban különleges, hogy felmutatja
a természet és a társadalom kapcsolatát az elmúlt másfél év-
tizedben, környezetünkben.

„A fotográfia eszközeivel szeretném megörökíteni a fo-
lyamatosan változó környezetemet, a különböző emberek
életének hétköznapjait, amely bensőséges és kölcsönös bizal-
mon, elfogadáson, megértésen alapul.”

„A fény a fotográfia segítségével egy újabb perspektívát
nyitott meg számomra, a fekete korommal belepelt lakótele-
pen és egy szeméttelrakó helyen ráközelítve egy ember tekin-
tetére, bemutatva a közösségen belül az egyén belső harmó-
niáját, békéjét a különböző életviszonyokban.”

Bucsecs-hegység, 2000

Gyergyói havasok, 2001

„Úgy gondolom, Erdély különleges képződmény, mert
nemcsak az élő népművészetében, természeti környezeté-
ben, váraiban, templomaiban, falvaiban, városaiban, épüle-
teiben, utcáiban, parkjaiban, szobraiban jellegzetes, hanem
magában az időben is. Beékelődik az idő testébe, maga is
idővé lesz: örök létezéssé.”

Molnár Zoltán

Ismeretlen ismerősök

A Kr.e. 3–2. századi komédiaköltő, Titus Maccius PLAUTUS élettapasztalata a Sapiens sat ('A bölcsnek elég ennyi', *Az okos kevés szóból is ért*) és a Homo homini lupus (*Ember embernek farkasa*) szállóigékben maradt fenn (Nürnbergi krónika, 1493)

Publius TERENTIUS Afer Kr. e. 2. századi vígjátékíró gyakran idézett szentenciája: Quod licet Jovi, non licet bovi – *Amit szabad Jupiternek, azt nem szabad az ökörnek* (illusztráció egy 3. századi kódexben)

Az ókor legnagyobb epikus költőjétől, a Kr. e. 1. században élt Publius VERGILIUS Marotól ered a Sic itur ad astra! (*Igy jutni a csillagokig!*) szállóige

Marcus Tullius CICERO, Kr. e. 1. századi államférfi, amikor még maga sem tudhatta, hogy valamikor a legnagyobb római szónok lesz, akinek szavait évezredek át idézik (Vincenzo Foppa: *Az olvasó ifjú Cicero*, 1464)

Quintus HORATIUS Flaccus, a Kr. e. 1. század költője örökítette ránk a *hasznosat a kellemessel összekötni* életelvet és a *Vajúdnak a hegyek és születik egy kiséger* (nagy felhajtás, semmi eredmény) szállóigét

Publius OVIDIUS Naso, időszámításunk kezdete táján élt költő szókapcsolata kezdete táján élt költő szókapcsolata volt a *kegyes család, az idő vasfoga* és a *messzire ér a királyok* (a hatalom) keze (Nürnbergi krónika, 1493)

Gaius PLINIUS Secundus római tudós, polihisztor 36 kötetben foglalta össze kora, az első század tudományos ismereteit és saját megfigyeléseit (Plinius és Titus császár egy középkori kódexben)

Lucius Annaeus (,ifjabb') SENECA, az első században élt filozófus megszívlelendő tanácsainak egyike: *Gyakrabban használd a füled, mint a nyelved!* (Rubens: *Seneca halála*, 1615, részlet)

Anicius Severinus BOETHIUS 5–6. századi filozófus szavait ma is gyakran idézzük: *Si tacuisses, philosophus mansisses* – *Ha hallgattál volna, bölcs maradtál volna* (iniciálé egy 14. századi kódexben)

Örökzöld bölcsességek (Latin szállóigék)

A Római Fórum (Forum Romanum) – a vásárok, a törvénykezés, az összejövetelek és népgyűlések egykori színhelye, ahol sok emlékezetes szó elhangzott

A szabad római polgárok hivatalos és ünnepi viselete a 4-5 méter hosszú, fehér vászonból készült toga volt, amelynek tökéletes elrendezéséről rabszolgák gondoskodtak

A felvilágosodás koráig Magyarországon iskoláiban is „deák” nyelven ismerkedtek a gyermekek a tudományokkal (iniciálé egy 14. századi kéziratban)

Képzelt vita a Római Fórumon

Az ókori Róma főterén tiszteletreméltó férfiak beszélgetnek egy bajba jutott barátról.

LIVIUS: Nem bűnös, a vak is látja.

SENECA: A legtöbb bajt a hiszékenység okozza. Pedig figyelmeztetem: amit titokban akarsz tartani, ne mondd el senkinek!

TERENTIUS: Egyik baj szüli a másikat, de ki mit főzött, egye meg!

CICERO: Ki mint vet, úgy arat.

SENECA: A kis törvényszegést megbüntetik, a nagyot diadalmenettel ünneplik.

BALBUS: Gyakran a nagy tolvajok büntetik meg a kisebbeket.

PHAEDRUS: A haldokló oroszlánba minden számár belerüg.

PETRONIUS: Segítenünk kell, szükségben mutatkoznak meg az igaz barátok.

SENECA: A jó sors szerzi, a balsors próbára teszi a barátokat.

PLINIUS: Reménykedjünk. Nincs olyan rossz, amiben ne lenne parányi jó is.

CICERO: Amíg élünk, remélünk. Barátaim, búcsúszom. Mindenütt jó, de legjobb otthon. Munka után édes a pihenés.

Az ókor legnevesebb filozófusainak fenti beszélgetése természetesen nem hangzott el, annál kevésbé, mert különböző évszázadokban éltek. Az általunk is gyakran idézett – dőlt betűkkel szedett – szavakat viszont valóban ők mondták először, több mint 2000 esztendővel ezelőtt.

Cicero szállóigévé vált szavai – a szem a lélek tükre – Walter Plitt Quintin kortárs brazil karikaturista tolmácsolásában

A kakastojásból kikelt csodaszörnyet, a tekintetével ölni tudó baziliskuszt leíró Plinius nyomán emlegetjük baziliskuszt tekintetként a megsemmisítő pillantást

A megújulás jelképévé vált csodálatos madár, az önmagát elégető, majd porából megelevenedő fönix legendáját Lactantius ókori keresztény teológus írta le először

A reneszánszkori miniatúrán a szerencse kerekét bekötött szemmel forgató Fortuna istenasszony Cicero A szerencse vak szavaira emlékeztet

A Vezúv 79-es kitörésekor elpusztult Pompejiben feltárt mozaikok bizonyítják, hogy a harapós kutyára figyelmeztető tábla sem újkeletű (Cave canem! – Órizkedj a kutyától!)

A barokk kori metszeten a tudományt jelképező nőalak mellett éggömb, földgömb, nyomdagép, óra és hangszerek illusztrálják Horatius szavait: *Merj gondolkodni!*

Horatiust idézi Gustav Klimt élénk tükröt tartó nőalakot ábrázoló festményének címe: *Nuda veritas – a meztelen igazság* (1899, részlet)

Horatiustól származik a római lakomák első és utolsó fogására, a főtt tojásra, illetve almára utaló ab ovo („a tojástól”, *elevé*), illetve az ab ovo usque ad mala („a tojástól az almáig”, *a kezdetektől a befejezésig*) szókapcsolat

Sajátunkká vált szentenciák

Európában évszázadokon át latin nyelven írták műveiket a költők, drámaírók, tudósok, és a „kiművelt emberfők” bárhol megértették egymást, hiszen a latin nemzetközi nyelv volt. Holt nyelvként emlegetjük, holott ma is él a tudományos nyelvben növény- és állatnevek, orvosi kifejezések stb. alakjában, és gyakran idézzük az ókori Róma költőinek, filozófusainak szállóigévé vált szavait, a közismertebbeket latinul (a továbbiakban mi ezt tesszük), másokat – néha elferdítve – magyar fordításban.

Ókori bölcselőktől eredő közmondásaink: *Gyakorlat teszi a mestert* (TA-

CITUS); *Ajándék lónak ne nézd a fogát* (HIERONYMUS); *Ebül szerzett jószág ebül vész el* (CICERO); *Lassan járv, tovább érsz!* (AUGUSTUS)...

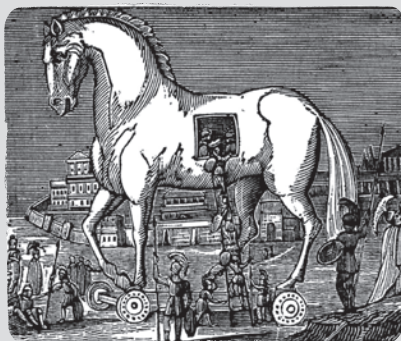
PLAUTUST idézi, aki summa summarumot mond a „végső soron” helyett és SENECAÁT, aki felteszi a kérdést: *Qui prodest?* (Kinek használ?)

Elcsépelet közhellyé koptattuk nem egy kijelentésüket: *Ember tervez, Isten végez* (PUBLILIUS SYRUS), *Ahány ház, annyi szokás* (TERENTIUS); *Az a mienk, amit megeszünk* (CICERO); *Az ellentétek vonzzák egymást* (GALLUS); *Tévedni emberi dolog* (id. SENECA)...

Elvégre már TERENTIUS megállapította: *Nem lehet olyat mondani, amit előbb el ne mondtak volna.*

Az alvilágban feneketlen hordó megtöltésére ítélt nővérek, a Danaidák büntetésére Hyginus nyomán vált a felesleges munkát, reménytelenséget jelentő *lyukas hordót* töltőget szállóigévé (illusztráció vatikáni dombormó nyomán)

Félek a görögöktől, még ha ajándékot hoznak is – írta Vergilius a belsejében görög harcosokat rejtő *trójai falóra* emlékeztetve, amely napjainkban is az alattomos rászedés, a végzetes ajándék jelképe

Igor Minustin kortárs orosz művész Seneca szavait illusztráló rajza: *Göröngyös az út a csillagokig* (Per aspera ad astra, 2006)

Brennus gall hadvezér a Vae victis! szavak nyomatékosságára súlyos kardját is a mérleg serpenyőjébe, a mérősúlyok mellé dobta, hangsúlyozva a legyőzöttek kiszolgáltatottságát

Az órséget gágogásukkal felriasztó, a gallok által felégetett Róma fellegvárát a pusztulástól megmentő *capitoliumi ludak* az éberség jelképévé váltak (John Leech karikatúrája, 1850)

Hannibál karthágói hadvezér Kr. e. 3. századi hadjáratára emlékeztetett másfél évszázad múltán Cicero a közvetlenül fenyegető veszélyre utaló Hannibal ad portas! (*Hannibál a kapuk előtt!*) szavakkal (John Leech karikatúrája, 1850)

Történelmi szállóigék

Szállóigék sora kapcsolódik a Római Birodalom történetéhez, győztes vagy vesztes csatáihoz, nagy hadvezéreihez.

Vae victis! (*Jaj a legyőzötteknek!*)

Kr. e. 390-ben a gallok legyőzték a római sereget, felgyújtották a várost, és a monda szerint fellegvárát, a Capitoliumot is csak Juno istennő ludainak figyelmeztető gágogása mentette meg a pusztulástól. Úgy tudjuk, az erőszakos döntések mottójaként máig fennmaradt szavakat az elvonulás fejében 1000 font aranyat követelő BRENNUS gall hadvezér mondta a rómaiaknak.

Alea iacta est! (*A kocka el van vetve!*)

CAIUS JULIUS CAESAR, az ókor nagy politikusa, hadvezére Galliában tudta meg, hogy Rómában árulással vádolják. Választhatott a kirekesztettség és a város megtámadása között, és az utóbbi mellett döntött. *A kocka el van vetve!* – mondta, mielőtt átkelt a Rubikon folyón.

Utóbb sok politikus érvényesítette Caesar elvét: *Divide et impera!* (*Oszd meg és uralkodj!*) Szállóigévé váltak a gyors egyiptomi győzelméről beszámoló *Veni, vidi, vici!* (*Jöttem, láttam, győztem!*) szavai, és pártfogoltjának árulását megbélyegző (állítólagos) utolsó felkiáltása is: *Et tu, mi fili, Brute?* (*Te is fiam, Brutus?*)

Cicero ma is időszerű kérdése, *Meddig élsz még vissza türelmünkkel, Catilina?*, egyaránt feltehető volt az ókor szenátorainak és a későbbi századokban hibáikhoz makacsul ragaszkodó honatyáknak (John Leech karikatúrája, 1850)

Damoklész kardját – az ifjú feje fölött lószórszálon függő súlyos pалlost – Cicero említette először a látszólag kellemes körülmények között is minden pillanatban a fejünk fölött lebegő veszély jelképeként

A kocka el van vetve – idézzük Julius Caesart, ha úgy érezzük: bármi történik is, már késő meghátrálni (Andrey Daviduke kortárs orosz festő montáza)

Julius Caesarhoz kapcsolódik a sorsdöntő lépésre – legyen az hadüzenet vagy éppen házasság –, komoly elhatározásra, tette utaló szállóige: *átlépte a Rubikont*

A Római Birodalom uralkodóinak szállóigévé vált mondásait Suetonius 2. századi tudós történetíró *Császárok életrajzai* című könyvéből ismerhette meg az utókor (illusztráció a *Nürnbergi krónikában*, 1493)

Az ókori Rómában a legnépszerűbb látványosság – a gladiátorok élet-halál harca mellett – a két- és négykerékű kocsik versenye volt

A hajózás fontosságára emlékeztetnek Pompeius – a viharos tengeren útnak indulni vonakodó hajósainak mondott – szavai: *Navigare necesse est, vivere non est necesse!* (*Hajózni kell, élni nem muszáj!*)

Az ókori Róma legnagyobb közterei mellett létesült nyilvános illemhelyek egykor a társadalmi érintkezés színhelyeül is szolgáltak

A köztéri illemhelyeket megadóztató Vespasianus és fia, „az emberi nem gyönyörűségéért” emlegették Titus, aki elvesztettnek tekintette a napot, amelyen semmi jót nem cselekedett

Császári aranymondások

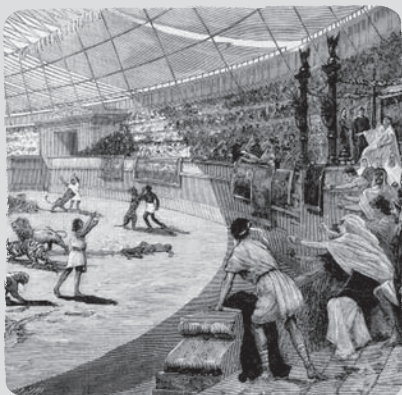
Pecunia non olet (A pénznek nincs szaga)

Az ókori Róma nyilvános illemhelyeinek bérlői a férfiak vödörben összegyűjtött vizeletét eladták a mosodásoknak. Amikor a hasznot megadóztató Vespasianusnak fanyalgó fia, Titus szemére vetette kapzsiságát, a császár – a hagyomány szerint – megszagoltatta vele az új adóból származó első aranyat, így bizonyította, hogy annak nincs szaga. A történet lényege szállóigeként máig fennmaradt.

Panem et circenses! (Kenyeret és cirkuszt!)

Az uralkodók jelmondatává vált szavak a népnek ingyen osztott gabonára és a cirkuszi játékokra vonatkoztak. A látványosságok rendezői és nem egyszer résztvevői maguk a császárok voltak. Igaz, Commodus ellenfelei farkokkal vívtak, a Neróval versenyzők pedig, az izgalmas megmérettetés látszatát csupán fenntartva, visszafogták lovaikat... Népszerűségük viszont töretlen maradt.

SUETONIUS TRANQUILLUS jegyezte le az utókor számára a Római Birodalom uralkodóinak jeles mondásait, köztük AUGUSTUS császár búcsúszavait: *Éljetek egészséggel és tapsoljatok!*, illetve a halálos ítélet elől öngyilkosságba menekült NERO utolsó szavait: *Micsoda művész pusztul el bennem!*

A könnyen elégedetlenné váló tömeget lefoglaló cirkuszi játékok leglelkesebb nézői maguk a császárok voltak

Nero, a magát nagy művésznak tartó, kegyetlen zsarnok – a hagyomány szerint – saját versét szavalta, miközben az általa felgyújtatott Róma lángjaiban gyönyörködött (részlet Henryk Siemiradzki festményéből, 19. század)

Ki is volt ez a Hitchcock?

Alfred Hitchcock

Kapásból nagyon könnyű a válasz a fenti kérdésre. Alfred Hitchcock a globális filmtörténet egyik legnagyobb rendezője. 1899. augusztus 13-án született Londonban, az East End-en (nem az elit negyedben), és 1980. április 29-én halt meg Los Angelesben (az elit negyedben). A két dátum között katolikus nevelést kapott, a jezsuitákhoz járt iskolába, 1920-ban dolgozni kezdett a filmiparban, mint inzertrafajoló, aztán rendezőasszisztens, végül egy szerencsés véletlen folytán (az *Always Tell Your Wife* című film rendezője megbetegedett) mint rendező. Ezen a forgatáson ismerkedett meg egy Alma Reville nevű vágóval, akit 1926-ban feleségül vett és sohasem hagyott el.

Az első igazi „hitchcockos” filmet még a némafilm-korszakban, 1927-ben készítette, *A titokzatos lakó* címmel. Ezt később olyan remekművek követték, mint az *Elbűvölve*, a *Kötél*, a *Hátsó ablak*, a *Szédülés*, az *Észak-Északnyugat*, a *Psycho*, a *Madarak*, a *Marnie*, satöbbi. Az ő nevéhez fűződik a szüszpansz elnevezésű feszültségkeltő technika, amit a közkeletű példával így lehet meghatározni: a néző tudja, hogy a filmbeli jelenetben az asztal alatt egy bomba van, viszont az asztal körül ülők nem tudják. Rendezőnk továbbá feltűnik legtöbb filmjében, egy-egy nyúlfarknyi, úgynevezett cameo-szerepben, szemfüles nézők vadászhatnak rá ma is. Szentén az ő nevéhez fűződik a „vörös hering” fantáziánévű elbeszélőtechnika, ami gyakorlatilag annyit jelent, hogy az alkotó egy ideig mesél egy történetet, aztán hirtelen elvágja, és belekezd egy másikba. Tipikus példája ennek a módszernek a *Psycho* története: a

film első harmada egy titkárnő sikkasztásáról szól, majd a filmtörténet egyik leghíresebb jelenetét, a zuhanyjelennetet követően elkezdődik Norman Bates, a sorozatgyilkos sztorija.

A sort hosszan lehetne folytatni. Nem csoda, hogy a poszt-hitchcockiánus korszak előbb-utóbb kitermelte magából a Mesterről szóló életrajzi filmeket. A két legfrissebb Hitchcock-mozibiográfia a Julian Jarrold által rendezett *The Girl*, illetve a Sacha Gervasi rendezte *Hitchcock* (mindkettő 2012-es alkotás).

Sacha Gervasi számára nagy feladatnak tűnhetett a téma megfelelő feldolgozása, hiszen fiatal rendező, aki eddig egyetlen dokumentumfilmet rendezett, a heavy metal zene egyik legnagyobb hatású, ám annál sikertelesebb zenekaráról, az Anvilről. Körülvette hát magát jó szakemberekkel és nagyon nagy színészekkel. Hitchcock szerepében a felismerhetlenségig elmaszkírozott Anthony Hopkins látható, Alma Reville-t pedig Helen Mirren alakítja. A nagyívű és igen tekervényes életpályát, persze, lehetlenség két órában bemutatni. Ezért az alkotók minden időt legsikeresebb Hitchcock-filmjéből, a *Psychóból* indultak ki. A film 1960-ban készült, azután, hogy az amerikai „szaksajtó” elkezdte terjeszteni: a Mester kifulladt. Senki sem kedvelte Robert Bloch 1959-ben írt, hasonló című regényét, de Hitchcock ragaszkodott hozzá, és amikor a stúdió nem akarta finanszírozni a produkciót, a rendező elzalogosította a lakását, hogy elkészíthesse munkáját. Erről is szól Sacha Gervasi filmje. De nemcsak erről. Hanem arról a közhelyes megállapításról is, miszerint minden hatalmas férfi mögött egy hatalmas nő áll. Ami nem is baj, hiszen igaz: felesége mindvégig ott állt a rendező mellett (nem mögött), és nem

Jelenet Hitchcock filmjéből, a Madarakból

A Madarak forgatásán

csak a filmjei elkészítésénél bábáskodott, hanem a túlsúlyos férfi étrendjére is ügyelt. És további dolgokról is szól a film. Például arról, hogy Hitchcock többé-kevésbé plátói viszonyt folytat filmjeinek szőke hősnőivel. És egy szép nap Almának elege lesz az egészből, és – mintegy apró bosszúként – flörtölni kezd egy íróval. Amitől persze a már nem túl fiatal és nem is túl fess Mester begurul, féltékenykedni kezd meg ilyesmi. Közben fel-felbukkan a filmbeli Norman Bates-figura ihletője, egy Ed Gein nevű sorozatgyilkos szelleme, aki elbeszélget a rendezővel, mintegy a művész kötelező szenvedését illusztrálandó. Egy apró baj van csupán ezzel az egészszel: a sok érdekes dolog, apróság, részlet, finomság nem akar valamiféle egészévé összeállni. Mintha valaki szétdarabolta volna a történetet egy nagy bárdal. A végén, persze, bemutatják a filmet (mintha nem tudnánk), és nagy a siker. Ilyen az, amikor valakinek nincs elég ereje, hogy egy ilyen témát feldolgozzon. Közben meg vannak a Gervasi-filmben nagyon szerethető dolgok. Meg nagy alakítások. Mégsem működik.

Ennek ellenére ajánlom, mintegy bevezetőként a Hitchcock-történetbe. Aztán következzen az eredeti. Meg kell nézni a Hitchcock-filmeket. És ha a néző még mindig kíváncsi, mi van a felszín alatt, olvassa el Jacques Truffaut Hitchcock-kal készített interjúkötetét. Akkor majd összeáll a kép.

Hitchcock (színes, amerikai romantikus dráma, 2013)
Rendező: Sacha Gervasi / **Író:** Stephen Rebello /
Forgatókönyvíró: John J. McLaughlin /
Szereplő(k): Sir Anthony Hopkins (Alfred Hitchcock),
Helen Mirren (Alma Reville), Scarlett Johansson (Janet Leigh),
Jessica Biel (Vera Miles)

Cimbi naplója

Szijasztok!

Bevalom, egy picit elégedetlen vagyok a zutóbi hónapba kapot leveleket, de be kellássam, hogy ilyenkor nektek is kiseb a kedvetek a levelekhez. Na de azét örültem mind az ötnek. Igaz, a бүкlevél sa tölgy kicsit fonnyatt volt, de a három hovirág az nagyon fris volt. Köszönöm.

A tavasz ahogy szokta minden évbe elhoza a szelemet, asztán el is viszi, met legtöbbör a lányok olyan izék lesznek, nem tudok focizni se tölük. Ez az uj lány is fojton a nyakamon lógot, két hét után montam neki, ne lójj rajtam, nem vagy te nyaklánc. Na erre kicsit eltávolodot, de minden szüneten integetet. Szóltam neki, ne integesen, nem vagyok taxi. Na erre kezdet kiabálni silyenek, amire kitaláltam, hogy jácodjunk vadlibásat. Huzzon el. Azóta már nem találkoztunk, nem is látam csak eccer. Akor is a rádióban. Épp a hulladékgyűjtésről beszélt amit a ziskolában szerveztek. Szerintem elég pocsek szervezés volt, egy tanárt se gyűjtötek össze. Pedig ha leatták volna a matektanárt, egyből lett vóna kilencven kiló használt zsir, sa tornatanárnénin is lóg vagy 20 kilo ocskavas. Fél közel meni a fizikateremhez, nehogy a mágnesekekhez ragaggyon. A multkor apuci megharagutt a matektanára, sazt monta neki, hogy pont ojan mint egy teve, csak egy dologba különböznek. A teve egy hétig tud dolgozni anékül hogy inna, sa tanár egy hétig tud inni anékül hogy dolgozna. Ettől persze rámtámatt s vagy kéccer is felettetet, de én apuci pártján voltam inkább, s nem felettem semire se. Hadd mérgelögyjön. Mert ha egy diák boszúból nem felel, az nagyobb méreg a tanárnak mind a ciánkapszula.

Sajnos, a zangoltanárnéni, Hámozott Cérna is haraxik rám, mert mindig Guten tagot köszönök neki, snem érti. Szegény ojan sovány, hogy még saját árnyéka sincs amitől megjjeggyen, de velünk fojton kötekedik angolul. Szerencsére nem ércsük. Vele az a baj, hogy szívbeteg. Szünetben szivarat szív s utána órán beteg. Köhög, hogy fulad meg.

Hát így megy a zélet nálunk fele. Remélem nálatok kedvesebek a tanárok, saz iskola is szimpibb. Ha tuttok külgyetek még leveleket.

Szijasztok! Éjjen a csengö, éjjen a hoszú szünet!

Galamb vagy sárkány

Csillag István rajzai

Várnézőben

A Törcsvári-szoros védelmére épült vár kétes hírnevét „Drakula grófnak” köszönheti

Erdély számos területén találunk még épségben vagy romos állapotban lévő várakat, ezek meglátogatása, fellekerése mindig izgalmas, kalandos vállalkozás. Közülük egyesek történelme jobban, másoké kevésbé ismert, számos legenda, történet fűződhet hozzájuk.

Ez alkalommal a Szászföldre barangolunk, ahol több, jó állapotban lévő vár, vártemplom található.

A barcarozsnyói vár a Törcsvári-szoros bejáratánál fekszik, Erdély legnagyobb parasztváraként tartják számon, számos érdekessége közül kiemelendő több mint 140 méter mély kútja, amely az udvaron található. Innen nem messze több, jó állapotban megőrzött, felújított vártemplom látható. A prázsmári vár és az udvaron található, igen régi templom felejthetetlen látnivalót nyújtanak, a várfalak belsejében végig lehet sétálni azokon, bekukkintani a 272 egykori élelemkamra belsejébe. Hasonlóan szép és érdekes látványban lehet része az arra utazónak Szászhermányban is, ahol az erődtemplomot 12 méter magas falak veszik körül, hét védőbástya is van.

A legismertebb vár a környéken természetesen a törcsvári kastély (román nevén: Bran-kastély), amely hírnevét az itt élt Dracula (Drakula) grófnak, Vlad Țepeș román uralkodónak köszönheti. A kastély 1377-ben, I. Lajos király engedélyével épült, és a szoros védelmét, illetve az itt húzódó kereskedelmi út ellenőrzését szolgálta.

Erdély legnagyobb parasztvára, Barcarozsnyón

A prázsmári erődtemplom a világörökség része

ILYÉS KRISZTINA

Csak egy állat

Egy állat, több bőr is van rajta,
Mint egy emberen, kit most égettek el,
Egy állat, ki értelmesebb,
Ki sokkal önzetlenebb,
Mint egy ember,
Ki csak a maga haszna, és ő létezik
Gondolataiban,
De állat, aki itt a világon emberekhez
Nem hasonlítható.

Pokol tüze, ami kerget

Elveszett pusztán,
Elveszett vagyok
Megyek, futok
sírní sem tudok.

Vagy csak amit tettek,
s most beszélnek a tettek.
Vándorlásom tán véget ér,
a pokol tüze ha utolér.

De én megyek tovább

Poros az út
megyek tovább
Felhős az ég
megyek tovább
Kisüt a nap
mindig mendegélek
Az úthoz érek
körülnézni sem tudok,
Egy szél felkap,
s a sírba dob.

JOCK EVELIN

Nem ismertél, nem ismersz

Ülj le, kedves barát, nyisd ki a könyvem,
Olld meg benne lelki keresztrejtvényem.
Tudom, nehéz, de figyelj, s megérted,
Ha mégsem, nem ismerlek többé téged.

Vándoroltunk szabad ég alatt... eleget.
Lágy tűz lelke morzézott nyugodt meleget.
Közös a levegő, közös a bodzafa, a vad rét...
De vajon közös-e a megmagyarázhatatlan lét?

Lelkem szobája mély, hűlt pázsiton
Fekszik, mint a friss hajnal az égbolton.
Üres az asztala, nem teríted meg!

Ajtaján egy keserves rejtvény, mely szeg
Által van kitéve arra az érintetlen falra,
Próbálg meg mélyen összpontosítani arra.

Mi olyan nehéz egy keresztrejtvényen?
Csak tolladdal odakarcolod szépen
A választ, s végül kijön a lényeg :
Igazán ismersz, s szeretsz-e tényleg?

De ha mégsem tudod megoldani,
Ha értem ennyit nem tudsz megtenni,
Ha még ezek után bátran a szemembe nézni mersz,
Menj, tűnj el innen, engem nem ismertél, nem ismersz.

MADARÁSZ MÁRIA MAGDOLNA

Egy elhagyott esten

Egy elhagyott esten
egyedül, elesetten.
Fájó érzések sorozata
– ez nem Esmeralda.

A szőke hajad
lobogott, mégse láttalak.

Álmodtam, csak álom volt.
Tudom.

Egy álom volt, egy szerencsétlen,
kiéhezett álom, de miért?
Miért téged láttalak,
mikor mást szeretek?

I. Kis játékkalauz

Palindrom

Típusa: egyedül is játszható nyelvi játék. Korosztály: mindenki, aki ismeri a betűket. Játék időtartama: a talány nehézségi fokától függően pár másodperctől akár egy vagy több órán át tarthat. Kellék: többnyire még papír és ceruza sem szükséges hozzá.

Történet és meghatározás: Antik eredetű szójáték, lényege, hogy a szónak visszafelé olvasva is értelme van. Nemcsak szavakkal, de mondatokkal is lehet játszani.

Például Arany János palindrom-négyszöget is készített:

TAKAR   AMODA
ADOMA   RAKAT
KONOK

A palindrom szórejtvényben egy megadott szót, szókapcsolatot, mondatot kell tükörszóban, illetve tükörmondatban elmondani.

Próbáljátok megadni a következő példák megfejtéseit:

1. Balatonalmádi számos víg kedélyű polgára = ...
2. mocsár = állati hangon szólni

II. Nyelvhelyesség és játék

A. Szólásmondások és magyar szentek (becse)nevei

Az alábbiakban nevekkal (akár becézett formában is olykor) kiegészítendő szólások, közmondások következnek.

1. Élvezi, mint ... libája a kötélén (szabadulni szeretne valamilyen kötöttségtől, de nem tud)
2. Amint szokik ..., úgy cselekszik ... (ahogy szokja valaki gyerekkorában, úgy cselekszik majd felnőttként is)
3. Felül ... a nyakára (hátára) (lustán dolgozik)
4. Kisebb az ... orránál (nagyon kicsi)

B. Plusz vagy mínusz?

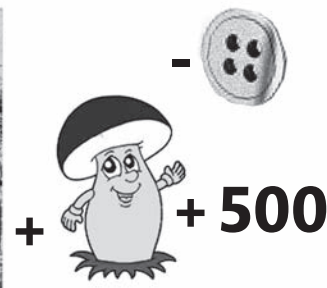
Plusz vagy mínusz jelet írva kell megadni a választ. + jel akkor legyen a válasz, ha helyes az elbírálandó mondat, - jel, ha helytelen a mondat. Utóbbi esetben a - jelt a megfelelő indoklásnak kell követnie.

1. Ugye, nem még jössz velem a filmszínházba ma este?
2. Egy fabatkát sem értettem ebből a furcsán megrendezett színházi előadásból.
3. Régimódi, műveletlen és hiszékeny ember létére nem hitt a boszorkányok létezésében.
4. Úgy szerette az urát, Dukát, hogy tejben-vajban fűröstötte meg.

III. Képrejtvény

Ezúttal képrejtvényeink közül kettő megfejtése ugyanazon magyar szenthez kapcsolódó városnevet rejt. Melyik két város nevét rejtették el, és melyik

magyar szenthez kapcsolja őket a magyar néphagyomány, a legendárium? Rövid indoklást is kérünk, hogy miért van ez így.

IV. Fogas kérdés

Miféle pénz a képen látható?

Latin neve: Nummulites.

Egyik magyar szenthez kapcsolja a néphagyomány.

Fricska

Szólásmondásaink egyházi, vallási és nyelvhelyeségi vonatkozásairól

Közmondás- és szóláskincsünk történelmi alakulat lévén, számos elemében őrzi különféle korok, szemléletek emlékeit. Egyszerre ereklyei és mindennapi, hétköznapi eszközei nyelvünknek. Különböző hitű, foglalkozású, rendű, rangú emberektől, sőt, részben más nyelvéktől is származó alkotások. Egy-egy nép sajátos arculatának kialakulásához jelentős mértékben járul hozzá hite, vallása, egyháza.

Igen sok szólásunkban és közmondásunkban előfordul vallási fogalom neve.

O. Nagy Gábor mérőldkönek számító könyvére (*Magyar szólások és közmondások*, 1976) alapozva haladunk tovább jelen írásban. Ennek segítségével egy kis statisztikának, számszerű (megközelítő pontosságú) felmérésnek adok helyet, annak alátámasztásaképp, hogy meglehetősen nagy súlya van az egyházi, vallási vonatkozásoknak szólás- és közmondás-készletünkben.

O. Nagy Gábor említett könyvében a szólások, közmondások száma összesen: 17 966. Ebből vallási, egyházi vonatkozású: 1011, az összes 5,6 %-a. Az 1011-ből úgy 114 általánosan elterjedt, ismertebb, gyakrabban használt. Összesen 248 egyházi, vallási vonatkozású szóra találtam rá az O. Nagy által közölt anyagban, közülük 58 tulajdonnév. O. Nagy úgy 7000 címszavának kb. 3,5 %-a egyházi, vallási vonatkozású. Figyelembe véve azt is, hogy ezen szavak többnyire nem alapszókinsbeliek: számuk nem kicsi.

Szólásainknak, közmondásainknak a következő csoportokba sorolható egyházi, vallási vonatkozásait különböztetem meg:

1. Egyházi tisztségek, hitéletbeli szerepek (illetve az ezeket betöltők). Például: *pápább a pápánál* ('mindenkinél okosabbnak akar látszani'); *úgy ül, mint egy apátúr* ('büszkén').
2. Imádott, tisztelt, vallásos forrásokból ismert (akár isteni) személyek (név szerint). Például: *szegény, mint Lázár; mintha Szűz Mária kötényében volna* ('biztonságban'); *Mi egyezsége Krisztusnak Béliállal* ('nagyon össze nem tartozó dolgok'); *Márk vagyok, nem Lukács* ('egyszerű ember, tudósok közt tudatlan').
3. Egyházzal, vallással kapcsolatos dolgok (tárgy, épület, intézmény, hely, helység, szellemi alkotás). Például: *olyan, mint az alleluja* ('hosszú'); *kálvinista böjt* ('éhínség'); *tudja, mint a miatyánkot* ('kifogástalanul').
4. Egyházzal, vallással kapcsolatos néphagyományok (szokások, gazda-regulák, jóslások, hiedelmek stb.). Például: *Szent Jánosra (jún. 24.) szakad meg a búza töve* ('lehet aratni'); *fénylik gyertyaszentelő, az íziket vedd elő* ('még eltart a tél').
5. Vallási, egyházi tétel, előírás, eljárás, ténykedés (akár a vallásra vagy egyházra utaló kifejezés nélkül). Például: *A ma született gyermekben is benn a vétek* ('megvan a rosszra való hajlandóság'); *jól imádkozott* ('sikerült a terve').
6. Az előbbieket keveredése. Például: *Ha Katalin locsog, karácsony kopog* (2., 3., 4.); *lassan, páter, a kereszttel* (1., 4.); *Mindnyájan Isten kezében vagyunk* (2., 5.).

Jean-viccek

- Jean, élnek emberek a Holdon?
- Nem, uram!
- Akkor miért világítják ki minden este?

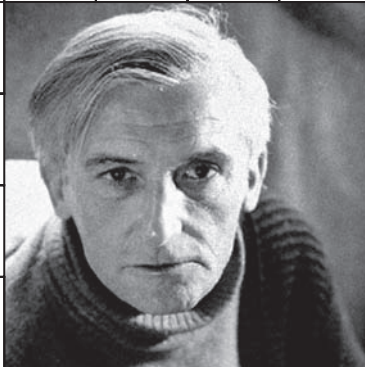
- Hová lett a szürke kalapom, Jean?
- Tönkrement, uram.
- Akkor menjünk utána!
- Jean, pettyes a ribizli?
- Nem, uram.
- Akkor megint katicabogarat ettem.

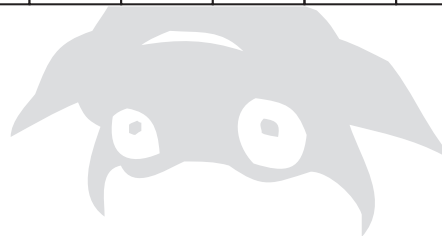

Keresztrejtvény • FORRAI TIBOR rovata

	A képen látható magyar költő	13 vértanú jelzője	Áll alatti zsrípárna	Arra a helyre	Kis folyóvíz	Alvás alatt látjuk	Bolek társa a rajzfilmben	Gumó közepe!	A sugár jele		Abba az irányba	A költő kötete Az ötödik kerék	N
Petőfi Sándor lusta hőse										Az egyik szülő			
Literatúra									Kábítószert				
Függőzár-ral zár be								Egy nyelet					
Női név				Kettős földrész				Sír				Volt	
Mutató szó			Kajak végei!			Az udvaron					Tetejére		
Svéd autójel		Rag, -re párja								Történelmi időszak			
Csomagolóeszköz		Epekedő											
Jó haver, de a mesében a róka is ez													
Francia férfinév												Olasz autójel	
Megy				Európai nép	Sokba kerül	Névelő		Tengeri állat	Sál végei!	Amely személy		Ölelő	
Haszonbérlet							Vízi jármű			Női név			
Norvég autójel		Hóharmat				Testrészt	Plébános tartja				Fába vés		
Kutya háza		Vadász rejteke	Változtat			Szintén nem			... Nándor, író volt				
Tömege-sen előforduló			Rajt eleje!				Learatott búzaföld						
Harc-tér							Zorro jele				Tartó		

Csillag István rajza

Szófonás 1.

A beírandó szavak úgy kapcsolódnak egymáshoz, hogy az első szó utolsó két betűje egyben a második szó első két betűje, a második szó utolsó két betűje pedig egyben a harmadik szó első két betűje!

Az első és a harmadik szó mindig négy betűből, a második hat betűből áll. Ha megfejtetted a rejtvényt, a középső két kiemelt oszlop betűit, soronként, majd felülről lefelé összeolvasva kapod a végső megoldást, ami most egy híres francia író neve (több kapitányról is írt ifjúsági kalandregényt)

Meghatározások: **1.** Kislányok játéka – a szakáll társa – ülünk rajta. **2.** Ruha vagy fogtisztító eszköz – vászoló – durván taszító. **3.** Kút pereme, széle – fémből

1									
2									
3									
4									
5									

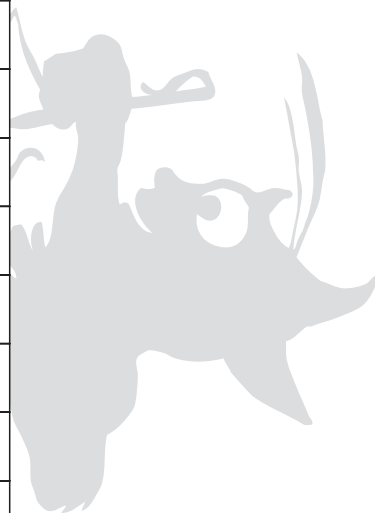
készült tartószerkezet – esőben áll. **4.** Vásárol – autót, gépet javít – hamuvá válik. **5.** Kisborjú – kistermetű énekes madár, cipőjéről Móra Ferenc írt verset – férfinév, a Gergely, Gergő rövidebb alakja.

Egy betűvel több!

Írjátok be először a meghatározásoknak megfelelően a hálóra a sorok elejére az ötbetűs szavakat. Utána a sorok végére írjátok hatbetűs szavakat, szintén a meghatározások alapján. Ezeket úgy is meg lehet találni, hogy az elöl szereplő ötbetűs szót kiegészítitek egy betűvel, elöl, közből, hátul, ahol kell. Ha ezeket a betűket beírjátok a kiemelt oszlopba, akkor ott Petőfi Sándor egyik versének a címe lesz a végő megfejtés! (A számozott négyzetekbe is kell betűket írni!)

Meghatározások: **1.** Ilyen paszuly, amelyiket rúddal feltámasztanak. **2.** Sül a hús, vagy érik az alma. **3.** Rak, rámol, bőrdobba csomagol. **4.** Több francia király neve is volt, magyarul. **5.** Citrom színű. **6.** Vigadozik. **7.** Bekanyarodik, befordul. **8.** Tüzet élesztő. **9.** Berendezés, gép összefüggő része. **10.** Kerti zöldfűszert tartalmaz. **11.** Tabletta. **12.** Lovat vasal. **13.** Van ilyen halkonzerv is. **14.** Madzag. **15.** Csodálkozás. **16.** Tér belső része. **17.** Valami, valaki ellen beszélő, agitáló. **18.** Mérgesen hangot ad a kutya.

1					+		=	10						
2					+		=	11						
3					+		=	12						
4					+		=	13						
5					+		=	14						
6					+		=	15						
7					+		=	16						
8					+		=	17						
9					+		=	18						

Szófonás 2.

A beírandó szavak úgy kapcsolódnak egymáshoz, hogy az első szó utolsó két betűje egyben a második szó első két betűje, a második szó utolsó két betűje pedig egyben a harmadik szó első két betűje!

Az első és a harmadik szó mindig négy betűből, a második hat betűből áll. Ha megfejtetted a rejtvényt, a középső két kiemelt oszlop betűit, soronként, majd felülről lefelé összeolvasva kapod a végső megoldást, egy magyar költő nevét.

Meghatározások: **1.** Púpos állat – irányító – levágott fa maradványa, gomba szára. **2.** Ruhatisztító eszköz – hirtelen felvesz a földről – csökken a víz szintje. **3.** A férfi szülő, becézve – vízi sportokra alkalmas terem,

1									
2									
3									
4									
5									

medencével – emelő szerkezet, de vándormadár is. **4.** Mókus féle rágcsáló – anyagi javak nyilvántartása – vezetékben kering. **5.** Ajakpirosító – valakinek tetsző női vagy férfi típus – származik.

Hidak

Írjatok a hálóba, a számmal jelzett négyzetekből kiindulva, a meghatározásoknak megfelelően, ötbetűs szavakat. A középső oszlop üresen marad! Ha ez meg van, a Hidak meghatározásai alapján írjatok még be egy-egy betűt az üres négyzetekbe, úgy, hogy felhasználva az első szó utolsó és a második szó első két betűjét, értelmes szavak alakuljanak ki. Ha jól csináltátok, akkor a kiemelt sorok betűit, soronként, felülről lefelé összeolvasva egy magyar népballada címe lesz a végső megfejtés!

Meghatározások: **1.** Cipő része vagy szegelet. **2.** Tárgy, elvégzendő feladat. **3.** Olyanná, ahhoz hason-

1						2			
3						4			
5						6			

lóvá (OLYBÁ). **4.** Portás vagy a más színű mezt viselő focista. **5.** Csípős gyökerű kerti növény. **6.** ... fogva, azóta.

Hidak: Füstöt árasztó – csónak féle – sötétben keresgél.

Állati móka

A rénszarvas mászik fel a szilvafára. Látja ezt a medve és megkérdezi:

- Te rénszarvas, minek mészl oda?
- Almát enni.
- De hiszen ez szilvafa.
- Nem baj, hoztam magammal.

Az oroszlán békésen sétál az erdőben. Egyszer csak szembejön vele a nyuszika. Az oroszlán eléje ugrik és így szól:

- Ki a legerősebb az erdőben?
- Hát te! - válaszolja megszeppenve a nyuszika. Az oroszlán kihúzza magát, és elégedetten megy tovább. Pár perc múlva szembejön vele az őzike.
- Ki a legerősebb állat az erdőben?
- Természetesen te! - válaszolja az őzike halálsápadtan. Az oroszlán örül, hogy mindenki fél tőle. Félóra múlva találkozik az elefánttal.
- Ki a legerősebb állat az erdőben?
- Az elefánt szó nélkül megragadja az oroszlánt, és egy fához csapja. Az oroszlán nyögve tápázkodik fel, miközben így szól:
- Micsoda világ, már nem is kérdezhet az ember!

KÓNYA ÉVA

Szállóigék festővásznon

O, tempora! O, mores! (Ó, idők! Ó, erkölcsök!)
 Catilina, a hatalomra vágyó összeesküvő, a római nők daliás kedvence összeroskad Cicero vádló szavainak súlya alatt (Cezare Maccari: *A római szenátus*, 1889)

Et tu mi fili Brute? (Te is fiam, Brutus?)
 A szenátusban meggyilkolt Julius Caesar szavai az áruló barátot, családtagot megbélyegző vádként maradtak fenn (Vincenzo Camuccini: *Caesar halála*, 1798)

Ave caesar, imperator, morituri te salutant!
 (Üdvözlégy, császár, a halálba menők köszöntenek!)
 A porondon felvonuló gladiátorok üdvözölték így a császárt a küzdelmek napján (Jean-Léon Gérôme azonos című festménye, 1859)

Carpe diem!
 (Élj a mának! vagy,
 Berzsenyi Dániel
 tolmácsolásában:
 Minden órának
 leszakaszd virágát!)
 John William
 Waterhouse
 preraffaelita művész
 festménye Horatius
 szavaira emlékeztet
 (1909)

Omnia vincit Amor (A szerelem mindent legyőz)
 Benjamin West amerikai művész Vergilius versének örökszép sorát választotta romantikus festménye címéül (1809)

Sutor ne ultra crepidam! (Varga, maradj a saruná!, azaz: Suszter, maradj a kaptafáná!)
 A megfestett sarut bíráló egyszerű cipésmester és az őt helyreutasító Apelles a firenzei Vasari-ház falfestményén (16. század)

Cimborá

Keressd Cimbit
és a Cimborát
a Facebook-on!

www.cimborá.net